

Unitárius Közlöny

KOLOZSVÁR, 1888–1948/1990. • 33. (93.) ÉVF. • 5. SZÁM • 2023. MÁJUS • ÁRA: 4 LEJ

Testnek és léleknek • Fotó: Czire Alpár

Teremtőmény

• Furcsa szerzet az ember. Isten teremtménye, mint a fű, fa, virág, tücsök, és pont úgy rá van utalva Isten gondviselésére, mint ezek. Ám az embernek lelke és szelleme van, ezért tudja is, hogy Isten megajándékozta őt e tehetségekkel. Él az Isten adta életet, mint a fű, fa, virág, szellemével megismeri a teremtés törvényeit, s ha áthágja őket, lelkét mardossa bűnének tudata.

Hányszor éli meg mégis inkább átokként az öntudatra ébredés ajándékát, s dobna el azt

a csodálatos felelősséget a teremtett világért, amelyet pedig Isten, az ő alkotója bízott reál!

Testvérem! Válaszd, mert tudod, hogy választhatod, a hit útját! Isten beléd lehelte az életet, hogy kicsinységed tudata felébressze benned a hálát azért, hogy a végtelen úrnak arra a pontjára teremtett téged, ahol élned adatott. Ezért van lelked. Hogy szellemed útját óvón kipárnázza a végső kérdések rettenete előtt, s Isten ölelő karjába vezessen, ha örvényekbe hullanál.

A tartalomból:

Kerek egész

4

Gondolatok az imáról és imádkozásról

6

Farkas Árpád emléke előtt.
Feszítő érzések

9

Indiai utazási
élménybeszámoló

16

a L a p t é m a

A szellem és lélek hava

„...dicséretet éneklek lélekkel, de dicséretet éneklek értelemmel is.” (1Kor 14,15b)

● **A Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet Unitárius Karának elsőéves mesterképzős hallgatója, Nagy Norbert II. helyezést ért el az Országos Tudományos Diákköri Konferencia humán tudományi szekciója régi magyar(országi) irodalom tagozatán bemutatott „Színház az egész világ” – Az unitárius kollégium elcsapott diákja, Felvinczi György életpályája a 17–18. század fordulóján c. dolgozatával,** amelynek irányítója Kovács Sándor egyháztörténet-tanár volt. A konferencia április 12–14. között zajlott Budapesten, a Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kara rendezésében.

● **Április 12–14. között a Székelyudvarhelyi Baczkamadarasi Kiss Gergely Református Kollégiumban szervezték meg a protestáns felekezetek országos tantárgyversenyének V. kiírását.** A rendezvényen közel százharminc 5–12. osztályos diák vett részt. Az olimpia központi bizottságának elnöke Tódor Csaba teológiai tanár volt (Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet Unitárius Kara), a bizottság ügyvezető elnöke Csáki Péter, Románia Kisebbségügyi Államtitkárságának tanácsadója volt. A rendezvény nyitó istentiszteletén András Benedek, a Magyar Unitárius Egyház főjegyzője, a záró istentiszteletén pedig Kolumbán Vilmos, az Erdélyi Református Egyházkerület főjegyzője végezte a szószéki szolgálatot. A díjátadón köszöntőt mondott Demeter Levente, Hargita megye főtanfelügyelője, valamint Gálfi Árpád, Székelyudvarhely polgármestere.

A Magyar Unitárius Egyház két középiskoláját lelkes és sikeres diákcsapat képviselte. A következő eredmények születtek a kolozsvári János Zsigmond Unitárius Kollégiumban: Szabó Johanna II. díj (IX. humán osztály); Kozma Hajnalka dicséret (IX. reál o.), Tasnádi Balázs dicséret (X. reál o.), Mezei Csaba II. díj (XII. humán o.), Lukács Anna Bíborka dicséret (XII. reál o.). Felkészítő tanáruk Solymosi Zsolt.

A székelykeresztúri Berde Mózes Unitárius Gimnázium díjazottjai: Darkó Andrea I. díj és különdíj Hargita megye legmagasabb jegyért (XI. humán o.); Oni Adorján dicséret (IX. humán o.). Felkészítő tanáraik: Farkas Orsolya és Lakatos Sándor.

Egyházköri hírek

● Háromszék-Felsőfehéri Egyházkör

Március 22-én Árkoson találkoztak a Háromszék-Felsőfehéri Egyházkör lelkészei. Ez alkalommal Péterfi Ágnes sepsiszentgyörgyi lelkész tartott bibliamagyarázatot, amit közös tervezés, beszélgetés követett.

● Kolozs-Tordai Egyházkör

Március 18-án Torockón gondnok-presbiteri konferenciára gyűltek egybe a Kolozs-Tordai Egyházkör világi vezetői. A találkozón részt vett Kovács István püspök, valamint Sándor Krisztina főgondnok.

● Marosi Egyházkör

Március 4-én a Marosvásárhely-Kövesdombi Egyházközség konfirmálói és az elmúlt években konfirmált ifjak Torockóra kirándultak, a farsangtemetésre. Torockó felé utazva meglátogatták a mézskői unitárius templomot, ahol Balázs Ferenc néhai lelkész emlékezete előtt tisztelegtek, valamint a felújított várfalvi unitárius templomot. A kirándulást Magyarország Kormánya és a Bethlen Gábor Alapítvány támogatta.

Március 19-én a marosvásárhelyi unitárius egyházközségek ifjúsági egyletesei ünnepi műsorral szerepeltek a kövesdombi unitárius templomban Jakab Emese Bolyai téri gyakorló segédlelkész vezetésével. Az előadással az 1848–49-es magyar szabadságharc kitörésének 175. évfordulójára emlékeztek.

● Székelykeresztúri Egyházkör

Március 20-án Székelykeresztúron lelkészi értekezletre gyűltek össze a Székelykeresztúri Egyházkör lelkészei. Liker Henrietta ifjúsági lelkész tartott bibliamagyarázatot, majd az ODFIE elnökségének tagjai, Magyar Zita elnök, Farkas Ilka főtitkár és Lőrinczi Zsófia alelnök tartott előadást egyházunk ifjúsági tevékenységéről. Az értekezleten részt vett Kovács István püspök.

Március 26-án iktatták be Bartha Alpárt a Székelykeresztúri Unitárius Egyházközség lelkészi állásába. Az ünnepségen a beiktatandó lelkész és Kovács István egyházfő végezte a szószéki szolgálatot. A lelkészt köszöntötte Burus Endre egyházközségi gondnok, Csáki Levente esperes, Sándor Krisztina főgondnok, Mikó Ferenc, az Unitárius Lelkeszek Országos Szövetségének köri képviselője, Lakatos Sándor, a Berde Mózes Unitárius Gimnázium igazgatója, Gáspár-Babos Etele Tamás helyi református lekipásztor, Koncz Hunor János polgármester, Hargita Megye Tanácsa nevében Borboly Csaba elnök, illetve Biró Barna Botond alelnök. Az ünnepségen Nagy Nikoletta, az unitárius gimnázium diákja zsoltárokat énekelt, illetve a Székelykeresztúri Polgári Fúvószenekar 1895 előadásában két kamarazenekari hangszerelésű darab hangzott el.

● Székelyudvarhelyi Egyházkör

Március 25-én Homoródkarácsonyfalván találkoztak a Székelyudvarhelyi Egyházkör gondnokai és presbiterei. Benedek Mihály lelkész áhítata után köszöntőt mondott András Benedek főjegyző, Godra Lehel, Oklánd község polgármestere, Szentpáli Géza homoródkarácsonyfalvi gondnok, valamint Csíki Áron és Székely Erzsébet felügyelőgondnok. Sógor Csaba református lelkész, egyházi kapcsolatos tanácsos *A keresztény ember és a közéleti szerepvállalás* címmel tartott előadását. Ez követően a mintegy ötven jelenlevő gondnok a hagyományos értékrend a keblitanácsunkban gondolat mentén kiscsoportos beszélgetésen vett részt.

LÉLEKKENYÉR

A rád bízott kincs

Úgy gondolom, hogy élete során az emberre drága kincseket bízna szülők, nagyszülők, barátok, és hiszem, hogy a jó Isten is. Így olyan értékekkel gazdagodik élete során az ember, amelyeket örökölt az őseiktől, vagy éppen olyanokkal, amelyeket a gondviselő Istentől kapott.

Lehet, hogy most többen anyagi értékekre gondolnak, vagyona és minden olyan tárgyra, amelyet pénzben lehet megvásárolni. Azonban én mégis úgy gondolom, úgy érzem, hogy a legfontosabb kincs, a legfontosabb érték a lélek terén keresendő. Azon a téren, amelyen a különböző formájú lélekkövek egy-egy érzést, tulajdonságot képviselnek.

És úgy érzem, hogy én is részesültem olyan értékekből, rám is bízta olyan kincseket, amelyek segítségével megélhetem hivatásomat és azt a munkát, amelyet szeretek. Úgy gondolom, hogy szüleim, nagyszüleim voltak azok a személyek, akik rám bízta azt a ragaszkodást, amelyet egyházuk, unitárius vallásuk iránt éreztek, éreznek.

Szüleim voltak azok, akik rám bízta a tisztesség és az alázatosság kincseit, amelyeket megélve és kamatoztatva próbálok én magam is megfelelni és tevékenykedni. Oktatóim voltak azok, akik a tudás kincsével ruháztak fel, hogy elérjem azt, amit szeretnék. És a gondviselő Isten volt az, aki megajándékozott, és úgy érzem, hogy nap mint nap megajándékoz olyan kincsekkel, amelyekkel élve együtt tudok dolgozni olyan emberekkel, akiknek fontosak értékeink, fontosak a kincsek: közösségük, egyházuk, vallásuk.

Egyik kedvenc bibliai versem a következő: „A rád bízott drága kincset őrizd meg a bennünk lakozó Szentlélek által.” Ebben a bibliai versben Pál apostol Timóteusra is bízott kincset, mégpedig az evangélium hirdetését. Hiszen Timóteus Pál apostol munkatársa és kísérője volt, és neki köszönhetően lett keresztény. Azonban az említett bibliai versben Pál apostol még azt is hozzáteszi, hogy ezt a kincset, amit rá bízta, meg kell őrizni. És úgy gondolom, hogy valójában ez a lényeges mondanivaló, a lényeges üzenet: azt a kincset, amit kaptunk és kapunk, azt bizony fontos és érdemes megőrizni.

Gondoljunk csak arra, hogy hányszor felejtjük el vagy éppen tékozzoljuk el a ránk bízott kincseket. És itt most ne anyagiakra gondoljunk, hanem elsősorban és mindenekelőtt lelkiekre. Hiszen hányszor kapunk a gondviselő Istentől segítséget, gondoskodást és odafigyelést, ennek ellenére a következő alkalommal a bajba jutott emberen mi már nem segítünk. Hányszor

SZOMBATFALVI
CSONGOR

kapunk szeretetet, aztán sokszor azon vesszük észre magunkat, hogy a harag és a gyűlölködés irányít bennünket. Számtalan példát fel tudnánk még sorakoztatni, amelyek jelzik, hogy sokszor bizony a ránk bízott kincsek feledésbe merülnek, nem értékeljük, és még meg sem őrizzük azokat.

Én hiszem, hogy mindannyiunkra bízta és bízna kincseket életünk során, rád is, kedves Olvasó, és rám is, amelyeket meg kell őriznünk, hiszen csak így tudunk jövőt teremteni utódainknak. Én hiszem, hogy minden szülő próbál kincseket, értékeket hátrahagyni, átadni gyermekeinek. És hiszem, hogy minden gyülekezetben, minden unitárius közösségben,

„A rád bízott drága kincset őrizd meg a bennünk lakozó Szentlélek által.”

(2Tim 1,14)

legyen az falun vagy éppen városban, a szülők és a nagyszülők is fontosnak tartják, hogy ezek a kincsek ne csak az anyagi vonzatot szolgálják. Látom és örömmel tapasztalom, amikor unitárius vagy más felekezetű közösségekben, gyülekezetekben is megfordulok, hogy vannak olyan emberek, akik igenis fontosnak tartják a hitet, azokat az eszméket, amelyekben felnőttek, s amelyekben hisznek.

Vannak olyan emberek, akiknek ragaszkodása vallásához, egyházához, egyházi közösségéhez, egyházához példaértékű. Akik emberségből, tisztességből és alázatból az élen járnak. Ezek pedig, úgy érzem, hogy mind olyan kincsek, amelyeket meg kell őrizni és tovább kell adni, hogy közösségeink fennmaradjanak, hogy egyházunknak jövője legyen.

Nem szabad eltékozzolni, elfelejteni és sárba tiporni a ránk bízott kincset. A mi feladatunk az, hogy megőrizzük mindazokat az értékeket, amelyeket elődeinktől, szüleinktől, nagyszüleinktől és a jó Istentől kaptunk.

Én megpróbálom megőrizni, te megpróbálsz, kedves testvérem? Gyere, próbáljuk meg közösen, együtt Pál apostol szavait elfogadva, egy lélekkel megőrizni a ránk bízott kincseket! Gyere, végezzük együtt, közösen azt a munkát, amelyet a gondviselő Isten ránk bízott, s amelyet végezni öröm! Gyere, építsük együtt, közösen Isten országát: mindenki a saját közösségé-

ben, saját gyülekezetében, de mégis mindannyian a bennünk lakozó Szentlélek által!

A tisztesség, az őszinteség, az alázat és az őszinte szeretet vezéreljen bennünket munkánk során, hogy kitartó szívvel és lélekkel meg tudjuk valósítani egyéni és közösségi elképzeléseinket, terveinket egyaránt.

Adja a gondviselő Isten, hogy minden cselekedetünk a legjobb és leghelyesebb legyen, hogy munkánk gyümölcseként láthassuk közösségeink, unitárius gyülekezeteink, egyházunk fejlődését és épülését. „A rád bízott drága kincset őrizd meg a bennünk lakozó Szentlélek által.”

LÉLEKTÉRKÉP

Kerek egész

Az Isten alkotta az eget és a földet, a mindenséget és abban természetesen minket, embereket. Megpróbálhatjuk felfogni, hogy mit jelenthet ez. Istennek hatalmasságát, mindenhatóságát, örökkévalóságát nehéz megérteni behatárolt lehetőségeinkkel, időben és térben megvalósuló földi emberi életünkkel.

Éppen ezért Istennel való kapcsolatunk, hitünk, imánk, dicséretünk kérdéskörében is zavarban lehetünk. A hatalmas, mindenható, örökkévaló Isten elvárja tőlem, a mulandó, esendő teremtményétől, hogy hálás legyek neki? Szüksége van arra, hogy az én nagyon szűkös lehetőségeim határain belül dicsőítsem őt? Én úgy hiszem, hogy Isten hatalmassága, örökkévalósága és mindenhatósága nem függ emberi tényezőktől. Az imádság, bármilyen formáját is gyakoroljuk, Istenhez szól, de az emberről beszél.

Káténk így fogalmaz az imádságról: „Az imádság Istennel való lelki közösség és beszélgetés. Éppen ezért imádságunknak egyszerűnek, rövidnek és lélekből fakadónak kell lennie, melyben inkább lelki, mint testi jókat kell kérnünk. Így lesz imádságunk az Istenben való bizalomnak tiszta tükré. Jézus arra tanít, hogy az imádkozáshoz Istennel való lelki közösségünk teljes átélése szükséges. Valahányszor az imádkozásnak szükségét érezzük, a csendet és a magányt kell keresnünk, hogy Istennel való beszélgetésünk teljes és zavartalan lehessen. Természetesen a gyülekezetben is tudunk imádkozni.”

Imánk hitünkéből fakad. Hitünk pedig nagyon személyes, összefügg neveltetésünkkel, felekezeti hovatartozásunkkal, gondolkodásunkkal, de leginkább egyéni életutunkkal, élettapasztalatainkkal. Istennel való kapcsolatunk, mindaz, amit róla hiszünk, gondolunk, érzünk, imádságainkban megjelenik. Jézus azt tanítja nekünk, hogy szeretnünk kell Istent teljes szívünkkel, teljes lelkünkkel, teljes elménkből és teljes erőnkkel, ebben a szeretetben kell gyökerezzen, hitünk. Istennel való kapcsolatunkban ez a szeretet

VIDA ROZÁLIA

fejeződik ki, ez a szeretet ad lendületet az emberek szeretetére is. Természetesen nem könnyű szeretni sem Istent, sem embertársainkat, mert a szeretethez teljes ember kell, a maga értelmével, érzelmeivel és döntésével, akaratával, hogy kitart a szeretet útján.

Milyen legyen hitünk? Hogyan imádkozunk? Az idézett bibliai rész arról tesz tanúbizonyságot, hogy lélekkel és értelemmel egyaránt. Életünk minden területén – így az Istennel való kapcsolatunkban is –

„Imádkozom lélekkel, de imádkozom értelemmel is, dicséretet éneklek lélekkel, de dicséretet éneklek értelemmel is.”

(1Kor 14,15)

szükség van egyensúlyra. Ahogy minden másban, életünk e részében is az egyensúlykeresés folyamatos, hiszen életünk, hitünk és hitünkéből fakadó imádságunk is változó. Talán néha könnyebb, néha nehezebb megtalálni. Előfordulhat, hogy értelmünk van erőteljesebben jelen Istennel való kapcsolatunkban, megtörténhet, hogy a lélek szavakba nehezen önthető mélységeiben találkozunk Istennel.

Isten csodálatos ajándéka értelmi képességünk, szellemi erőnk. Az embert eszmélése óta hajtja a kíváncsiság, hogy megismerjen lehetőleg mindent, és persze meg szeretné érteni, magyarázni a világot, a megismert valóságot. A felfedezések, a tudomány fejlődése, a természeti jelenségek megértése és magyarázása, a logikai kérdések és válaszok keresése felé tart ez az út. Az érzékszerveink által megtapasztalt, a tudatunk által véleményezett világ ez, a kézzel fogható, szimatolható, látható valóság. A tudományos meghatározások, levezetések, elméletek, képletek birodalma. Az értelmünk azonban több, mint tudományos

módszer, logikai kötöttség, technikai számítás. Értelmünk az értelmezés, a normák és elvek forrása. Káténk megfogalmazásában: „Az értelem az a lelki tehetség, melynek segítségével ismereteket gyűjtünk, gondolkozunk és ítéleteket alkotunk Istenről, önmagunkról, felebarátunkról és a világról. Az értelem ezzel a tevékenységgel a hit lámpása is.”

Sokan keresték és keresik segítségével Istent, és éltek, élnek meg vele való kapcsolatukat. A középkorban több évszázadon keresztül híres teológusok a skolasztikának nevezett irányzatban a hit és értelem összhangját biztosító, tudományos igényű világnézeti rendszer megteremtésére törekedtek. A mi házunk táján is voltak, vannak jeles képviselői unitárius hitünknek, akik az értelem fontosságát hangsúlyozták, hiszen volt olyan püspökünk Körmöczy János személyében, aki fizikus is volt. Brassai Sámuel szerint a teológia „az istenség fogalmát az ész világánál puhatoló és fejtegető tudomány”. Értelmi képességeink megakadályozzák, hogy szélsőségekbe sodródjunk, furcsa dolgokban higgyünk, babonás elképzelésekkel imádkozzunk. A lélek nélküli tudomány azonban nem az életet szolgálja, romboló. Hitünk megélésében is felemássá válhat vallásos életünk, ha a szellemi képességeink kerülnek túlsúlyba, fennáll a veszély, hogy rideggé, szárazzá válik annak gyakorlata. Elméletté válhat, és elveszítheti azt a melegséget, életenergiát, lendületet, személyességet, amely a hitünk ajándéka-jár.

A mindenkori ember megtapasztalhatja más úton is a valóságot. Ez talán egy titokzatosabb világ, amelyet nehéz meghatározni, szavakba foglalni: a lélek világa, amely mélységekbe és magasságokba röpít. Egy másképp érzékelhető része az emberi életnek. A mélységét a kereszténység történelmében talán a misztikusok hitéletében ragadhatjuk meg, akik úgy vélték, az imádság célja az Istennel való eggyé válás, ez vonatkozott egyfajta megváltozott tudatállapotra, amely vallásos jelentést kapott. Egyházatyák, női és férfi szerzetesek, teológusok voltak képviselői a misztikus irányzatnak. Talán könnyebben megértjük ezt a részét életünknek, hitünknek, ha arra gondolunk, hogy ezt a minket körülvevő valóságot szívvel és lélekkel érzékelhetjük, tapasztalhatjuk meg. Vigyázni kell, hogy ne legyen egyeduralgoló a vallásos életünkben a lelki vonal, mert könnyen elszakadhatunk akkor a valóságtól.

A felvilágosodásnak nevezett kultúrtörténeti korszakban volt talán a legerőteljesebben érzékelhető a keresztény teológiában, hogy az értelem kiszabadult a teológia szolgálólánya szerepből. Unitárius vallásunkban a hit és a tudomány nem ellenségek, mindkettő megtapasztalásához Istentől kapott tehetségeinket használjuk. Egyházunkat sokszor érte az a vád, hogy a ráció, az értelem vallása, de pontosan akkor, amikor ez olyan erőteljesen jelentkezett vallásos éle-

tünkben, jelent meg az egyik legszebb lelki irányzat, Kriza János püspök szívteológiája. Vagy gondoljunk a sok szenvedésben, megpróbáltatásban kiforrott lelki erőre és nagyságra Gellérd Imre lelkész munkásságában. Személyes életünkben pedig a gyermekkorunkban szüleinktől, nagyszüleinktől, lelkészünktől megtanult imáink erejére, amelyek segítségével úgy érezhetjük, hogy lelkünk nemcsak Istennel, hanem közelben és távolban levő vagy éppen Istenzhez tért szereteteinkkel forr egybe. Vagy arra a tapasztalatra, amikor szívünket Istenzhez tudjuk emelni egy-egy áldott pillanatában életünknek, és ilyenkor megérzünk, megsejtünk valamit Isten csodájából, és életünk minden kérdése, gondja, öröme oda kerül a Gondviselő elé. A lélek útjai titokzatosak. Lehet, hogy néha úgy éljük meg, mintha egy meredek ösvényen járnánk, amelyben bozótok vannak, könnyen el lehet tévedni, nehezen kapaszkodunk az emelkedőn, és sokszor hirtelen gurulunk le a lejtőn. Csak azon vesszük észre magunkat, hogy gödörbe érkeztünk, ahonnan nehéz megtalálni a kivezető utat, és ilyenkor tapasztalhatjuk meg leginkább, hogy lelkünk végtelen lehetőségekkel rendelkezik. A lélekerő adja életünk energiáját. Lelkünk Istentől kapott drága ajándék, és általa eddig szunnyadó, csodálatos, életünk minden napján megújuló, örökkévaló titokra, erőre találhatunk.

Meggyőződésem és tapasztalatom, hogy a hívó ember számára a szellem és a lélek éppen a hit útján kapcsolódik össze. Az embert nem lehet felszabdalni értelmi, lelki részre, hiszen minden szellemi képességgel, lelki tehetséggel, testi valóságával, biológiai és lelki világával képez egy egységet. Ezek nem ellentmondásos területek, hanem általuk lesz életünk ke-rek, egész.

Milyen legyen hitünk? Olyan, mint életünk! Színes és sokrétű. Hogyan imádkozzunk, dicsérjük az Istent lélekkel és értelemmel is? Őszintén! Vállaljuk fel bátran magunkat Istenz előtt! Ki-ki csak azt tudja megélni, ami ott van az életében, elméjében, lelkében, amit maga megtapasztalt élete során. Olyan csodálatos, hogy unitárius hitünkben helye van a szellemi magasságoknak és a lelki mélységeknek egyaránt. Megtapasztalhatjuk, megérezhetjük Istent mind szellemi, mind lelki képességeinkkel. Megélhetjük a hálát, ami teljessé teheti életünket.

A szellem és a lélek az emberi lét esszenciája. Összekötő kapocs Istennel, önmagunkkal és a világgal. Ez a kapocs Isten ajándéka gyermekeinek, amelyben a mélyebb ismeret és tudás, a haladás és fejlődés, az észlelés és érzékelés által csodálkozhat rá a Teremtőre, a teremtett világra, a teremtett emberre és e háromnak kapcsolódására. Ezek az ajándékok tesznek képessé arra, hogy betöltsük hivatásunkat a földi életben, Isten országát munkáljuk úgy, ahogy őt és embertársainkat szeretjük: szívünkkel, lelkünkkel, elménkkel és erőnkkel.

HITFORRÁS

Gondolatok az imáról és imádkozásról

SZÉKELY MIKLÓS

Egy meghatározás úgy fogalmaz, miszerint az imádság a lélek lélegzetvétele. Ebből kiindulva beismerhetjük annak a fontosságát is, hogy bár elvehetnénk tőlünk mindent, csak a lélek erejét nem, azt csak mi veszíthetjük el, ha nem ismerjük fel az imádkozás alapfeltételét és benső tartalmát. Az imádkozás külsőleg lehet eltérő – hangos szóval elmondott, kifinomult stílusban megírt, önmagadban mondott, rózsafüzért morzsolva, egyszerűen csak sóhajtozva vagy gyermek nevetését hallgatva mondott. Imádkozhatsz állva vagy térdelve, összekulcsolt vagy ég felé tárt kezekkel, lehajtott fejjel vagy a végtelenséget kutató tekintettel. Ennek ellenére a belső tartalma, lelki töltete mindig egy és ugyanaz. Kapcsolatteremtés. És még lényegesebb, hogy nem mivel, hanem kivel.

A történelmi idők kódéből felderengő, egykor élő ember a természeti jelenségek különlegességében, egy göcsörtös fa vagy szikla eltérő formájában annak a keze munkáját látta, akinek lelke van. Később Jézus tanítása sem cáfolta meg ezt: Istent nem kell képekben és szobrokban sem ábrázolni, sem imádni, de a lelkületet, amit az értelem másképpen tapasztaltat, nem lehet az érzelem alá rendelni. Az élettelen lényeknek tekintett tárgyak értelmetlenek az értelem egyénbe zárt törvényszerűségéből következően. Ám a világ nemcsak a lények harmonikus egészbe olvadó értelmes rendje, hanem célokra irányuló tevékenységek folyamata is. Így az élettelen világ is érzelmeink által tökéletesebb valóságtartalmat kap. A kőből vár épül, az ólomból nem golyót, hanem betűt öntenek. Az anyag lelki töltetet kap: Erős várunk nekünk az Isten. Nem akarom ezt a gondolatmenetet túlfilozofálni, ha az imádkozás szellemi és érzelmi sajátosságait tekintjük, az előbb leírtak egyáltalán nem érdeklik a záport hozó mennydörgésben imádkozó pásztort, hiszen ő is éppen olyan lelkülettel és érzélemmel fohászkodik Istenhez, mint a tenger hullámaival küszködő halász. A beteg lehet, hogy az orvosi felszereltség tökéletességében hisz, de ugyanúgy csodát kíván, mint az imádkozásra kulcsolódó, Istent kereső kéz.

Az a lényeges, ha felismerjük, hogy nemcsak mi keressük Istent, hanem ő is keres bennünket. Ezzel kapcsolatban egy nagyon egyszerű történetet szeretnék elmondani. Az egyik templomban a plébános arra lett figyelmes, hogy egy ember minden délben bement az oltárhoz, ott meghajtotta magát, valamit motyogott, keresztet vetett, majd távozott. Kíváncsi volt, hogy ilyen rövid idő alatt milyen imádságot lehet

elmondani, ezért kihallgatta. Az eredmény meglepő volt:

– Itt vagyok, Uram, Simon.

„Na, ez igazán rövid volt” – állapította meg a liturgiát tiszteletben tartó egyházi személy. Történt aztán, hogy balesetet szenvedett, és kórházba került Simon. Az ápolónőnek feltűnt, hogy minden déli harangszó alkalmával betege így szól:

– Én is köszönöm.

– De hiszen magához senki nem jött és jön látogatóba már napok óta! – csodálkozott a nővér.

– Dehogya is nem – cáfolta Simon. – Hallotta a harangokat? Itt járt az Úr, és azt mondta nekem, itt vagyok, Simon.

Ebből én azt a következtetést vonom le, hogy lehet akármilyen információs áradat, és gondolkodhat akármilyen szuper gigabájtokban is az ember a mai komputerok segítségével, az imádság érzelmi tartalmát, valóságáldását nem tudja felülmúlni. Ez csak az ember és az Isten dolga. Valami csoda folytán a porszem porszeme galaxisokat átszáguldván csak úgy, egyszerűen leül csevegni a Mindenhatóval. Lelkészi berkekben sokszor ugrattuk egymást, hogy csendes-ima-gyűjteményünket már ideje lenne kiadni. Pedig ez is megér egy misét. Ha belegondolunk, hogy templomainkban, földjeinken, családi házakban, betegágyakon, koporsók mellett, vizsgák előtt vagy után, szerelmes perceinkben, örömeinkben és bánatunkban egyaránt hányszor kerestük fel Simonként Mindenhatónkat, akkor azt mondhatnók az apostollal, hogy „Imádkozom lélekkel, de imádkozom értelemmel is, dicséretet éneklek lélekkel, de dicséretet éneklek értelemmel is” (1Kor 14,15).

Végezetül pedig mindenkinek, aki olvassa ezt az írást, imádkozó lelkületébe ajánlom Márai gondolatát: „Mindig messze keresik valahol az Istent, a nagy dolgokban, mintegy távcsővel és nagyítóval, a csillagok, felhők és végtelenségek között. De én már tudom, hogy biztosan megtalálom Őt az egészen kis dolgokban, a véletlenekben, a jelentéktelenségekben, azokban a pillanatokban, mikor csodálkozva pillantunk fel, valamit értünk, amit az előbb az élet sivatagai és szakadécai között vándorolva nem értettünk. Ez a pillanat, mikor egyszerű és világos lesz valami, ami az előbb homályos és érthetetlen volt, ez a pillanat, mikor fölénk hajol Isten.” (Márai Sándor: *A kutatók*. A szövegrészlet *A négy évszak* c. kötet októberi fejezetében található.)

Mi pedig alázattal a gondviselésébe simulunk.

A népzene útján II.

• **Meséljetelek kicsit arról, hogy miként illesztitek be a hétköznapi teendők közé a muzsikálást!**

S. B.: Eléggé színes, ökumenikus közegben nőttem fel: édesapám ágán a család katolikus, édesanyám felől pedig református, magam a Berdébe jártam, és a kolozsvári egyetemi bentlakásban élek, amely intézmények unitáriusok. Ha utazom, a hangszer mindig velem van, bármilyen rövid időre is megyek. Ezt már a harmadik hangszertokom bánja. A BBTE bank és pénzügy szakán vagyok egyetemi hallgató. Tanulás közben azonban elteszem a zenét, elvonja a figyelmem a tanulnivalóról, szakmai ártalom. Viszont amint egy kis szabadidőm van, azonnal veszem is elő a hegedűt.

K. A. Cs.: Én gazdasági informatika szakon tanulok, idén végzős hallgatóként az államvizsga-készítés és a munka tölti ki az időm nagy részét. De a zenekari próbák és az esti táncházak mindig beleférnek a napba.

T. E.: A BBTE zenepedagógia szakán tanulok. Az én időmet is az egyetemi teendőim és a zenekari próbák töltik ki.

D. B.: Én a Műszaki Egyetem gépészmérnöki szakán tanulok. Miközben utazom az egyetemre, ami a kolozsvári forgalomban fél óra, óra is lehet, népzene hallgatók, gyűjtéses felvételeket nézek. Ha hazakerültem, és elvégeztem az egyetemmel kapcsolatos teendőimet, intézem a zenekar kapcsolattartási ügyeit. Ha utazom, velem is van mindig egy hangszer, ami változó, hogy éppen mi: hegedű, brácsa, cselló, nagybőgő. Ez utóbbit elég nehéz hozni-vinni.

• **Milyen gyakran léptek fel, muzsikáltok együtt, próbál a zenekar?**

S. B.: Van, amikor mi húzzuk a talpalávalót, van, amikor más muzsikál, de olyankor is megyünk, és csatlakozunk, mert szeretünk zenélni, keressük a lelkesedésünket tápláló alkalmakat, az együtt töltött pillanatok örömét. A koronavírus alatt nagyon nehezen tudtunk próbálni, egyeseknek tartottak még jelenléti órákat, másoknak nem, így alig-alig voltunk egyszerre ugyanabban a városban. A vizsgaidőszakban is kicsit behúzzuk a féket.

Nagy előny, hogy egy városban tanulunk mind, hiszen így könnyebb találkozni, próbálni, főleg hogy mindannyiunknak prioritás a muzsikálás. Hétköznapi próbálunk, hétvégén többnyire műsor, koncert, tánc házbeli muzsikálás van.

D. B.: Egy időben valóban nehezen tudtunk zenekari próbákat tartani: mindenkinek más-más programja volt. Eldöntöttük azonban, hogy egy héten egyszer, bármi van, próbálunk, még akkor is, ha nincs fellépésünk, mert, ahogy mondják, két százalék a tehetség, a többi a próba.

J. L.: Először akkor lett gond a próbákkal, amikor Balázs érettségizett, és úgy tűnt, nincs ideje próbálni. Aztán a következő évben a többiek is érettségiztek. Mondták, hogy nincs idejük, sok a tanulnivaló, sok a program. Megkérdeztem tőlük, ki mikor kel. Kiderült, hogy fél nyolc körül nagyjából talpon vannak. Mondtam nekik, hogy ezután fél hétkor keljenek. Kérdezték: miért? Mert héttől nyolcig próbálunk, utána mindenki végzi a dolgát. Minden alkalommal ott voltam a próbákon, nyolc előtt tíz perccel pedig ki-ki ment az órarend szerinti tanórára. Nem örvendtek, de megértették, hogy ha szeretnének haladni, fejlődni, akkor ezt be kell vállalni. Végül nagyon jól teltek a hajnali próbák.

N. A.: Egészen addig kellett ez a háttértámogatás, amíg fel nem nőttek. Nehezen alakult ki, hogy ki veszi át Levitől a stafétát, ki vezeti, irányítja a zenekart. Még ma is előfordul, hogy a nehezebben megszervezhető fellépések összehangolását átadják Levinek –

J. L.: De ez nem baj!

N. A.: Én is úgy gondolom, hogy addig, amíg a zenekar szükségét érzi a háttértámogatásnak, segítségnek, mi szívesen tesszük. A ki-

sebbik fiunk azt mondta, hogy a Lelkes zenekar a családunk, és ez valóban így van. Előttük mindig nyitva az ajtónk. Nemcsak zenei kérdésekben, hanem a személyes életüket érintő dolgokban is meghallgatjuk őket, ha kellett, az egyetemválasztást tanácskoztuk meg velük, ha kellett, egy fellépést terveztünk meg. Az évek során olyanokká váltak ők számunkra, mint a saját gyermekeink, a kapcsolatunk több mint tanár-diák kötődés.

S. B.: Bár a színpadra négyen állunk muzsikálni, de fontos elmondani, hogy a Lelkes zenekar mint olyan Józsa Levente és Nemes Annamária családjával teljes.

• Hétéves zenekar vagytok: milyen mérföldköveket tartotok jelentősnek?

N. A.: Megalakulnak 2016 nyarának elején, május-júniusban, majd őszől szervezett oktatásban részesülnek mint zenekar Szabó Loránd révén. A következő évben a Kaszaj egyesületnél önálló órákra járnak, ki-ki a saját hangszerének megfelelően. Az, hogy zenekarként kezdik őket kezelni, illetve hogy egyénileg fejlesztik a tudásukat, fontos mérföldkövek voltak.

J. L.: Gyorsan bekerültek a köztudatba, hiszen szorgalmasak voltak, általuk el tudott indulni a táncház Keresztúron, hiszen volt, aki muzsikáljon. Bár ma már nem élnek huzamosan Keresztúron, a táncházmozgalom meggyökerezett, hála nekik. A hangszerokta-

tás is megerősödött az ő eredményeik nyomán. A következő nemedék példaképei lettek.

S. B.: A miskolci Dunán innen – Tiszán túl elnevezésű tehetségkutatóra is beneveztünk, amely szintén fontos mérföldkő volt a zenekar életében. Bár magát a versenyfelvételt elizgultuk, kellett ez a verseny ahhoz, hogy továbbfejlődjünk. Aztán a táborokban való zenélésre való felkéréseink is fontosak: hiszen láttuk, hogy igénylik azt, amit adni tudunk. Az amerikai turné is mérföldkő volt: a Vadrózsák néptáncegyüttessel együtt meglátogattuk a concorde-i testvéregyházköziséget. A pávás (Fölshallott a páva Kárpát-medencei népművészeti tehetségkutató) meghívásunk is ilyen, hiszen azért kerültünk oda, mert hallottak rólunk. Józsa Leventét kereste meg egy szervező, hogy nem mennék-e el nézőknek. Izgalmas volt betekintést nyerni a tehetségkutató kuliszái mögé, és élő adásban muzsikálni a Tokos zenekar interjúja alatt.

T. E.: 2021-ben felléptünk a Liszt Ferenc Zeneakadémia színpadán is!

N. A.: Pávai István népzene kutató-

mutatója Udvarhelyen, a szervezők megkértek, hogy vigyék az alkalomra népdalénekest, akkor én felajánlottam, hogy van egy zenekar is, akik színesíthetik az alkalmat. Így kerültünk kapcsolatba Istvánnal.

K. A. Cs.: Megtartottuk az öt éves születésnap koncertünket, amelyre meghívtuk azokat, akik sokat segítettek a zenekarnak, hogy közösen muzsikáljunk.

D. B.: Muzsikáltunk a Lángól ifjúsági istentiszteleteken is könnyűzenei feldolgozásokat. A Petőfi-év alkalmából kaptunk egy felkérést, hogy készítsünk egy Petőfi-műsort Hajdú Árpáddal, a Táncműhely néptáncosával és Könczey Árpád zeneszerzővel. Így kottából kellett zenélnünk, ami új és nagy kihívás volt számunkra.

Kórházlelkészi szolgálat

Kolozsvár: Bodor Piroska
telefonszám: 0740 634 723
e-mail: bodorp79@yahoo.com

Marosvásárhely: Pavelka Attila
telefonszám: 0723 515 921
e-mail: pavelka_attila@yahoo.co.uk

Sepsiszentgyörgy: Buzogány-Csoma Csilla
telefonszám: 0742 512 574
e-mail: csmx2000@yahoo.com

Székelyudvarhely: Sipos Mónika Rebeka
telefonszám: 0757 345 367
e-mail: sz.rebi@yahoo.com

„A humor Isten ajándéka” (Báró József)

Kártérítés

Egy lelkészt fölkereste egyike híveinek, és pedig egy öregasszony, hogy elpanaszolja, harminc kéve kenderét valaki ellopta; most már mi tévő legyen?

A lelkész gondolkodott, és megígérte az öregasszonynak, hogy igyekszik segíteni. Legközelebbi vasárnapon az istentisztelet után kihirdette a szegény asszony baját, egyszersmind figyelmeztette a bűnöst,

aki, mint a tiszteletes mondta, jelen van, hogy ne várja be, amíg a következő istentiszteleti alkalmon megnevezi, hanem szánván, bánván tettét, s ha már éppen nem akar pironkodni, hát valamelyik éjjel dobja be a paplak udvarára a kendert.

Másnap reggel már kitilolva vetették be a kendert.

(Forrás: *Nevezzünk! Eredeti adomák gyűjteménye...*, Vass Gereben, Pest, 1855)

Farkas Árpád emléke előtt

Feszítő érzések

SZÉN SÁNDOR

Április 1-jén Farkas Árpádra emlékezett a Székelyszentmihályi Unitárius Egyházközség. A költő közelgő születésnapja alkalmából (április 3.) irodalmi napot tartottak. Bálint Sándor, az egyházkör volt felügyelőgondnoka köszöntötte a megjelenteket, majd Csáki Levente esperes mondott ünnepi beszédet. Ezt követően a résztvevők két irodalmi előadást hallgathattak Zsidó Ferenc (Koloncos költősors) és Csata Ernő (A fájdalom, ahogy felszakad) tolmácsolásában, majd a Berde Mózes Unitárius Gimnázium diákjai zenéltek, énekeltek és szavaltak.

• Második alkalommal szervezték meg a megemlékezést. Azzal a szándékkal, hogy életre keltsék a költő testi és lelki arcát, s a lelkiismeretekben ébresztgessék szellemi hagyatékát, erkölcsi tartását. Szülőfalujában, a torony árnyékába még beleférő, szerény és szívélyes, barátságos kultúrotthonban.

A tisztelő főhajtásra és a kegyelet virágaira a himnusz szórt áldást az erőt és dacos tartást megjeleltető impozáns obeliszk lábainál.

Ha néha oda vezet útja, mindig elgondolkodik, mi lehet a magyarázata, hogy ebben a kicsi faluban olyan sok értékes ember élt, él, és olyan sok tanult ember szállt ki a világba. Ahol még a hét osztályt végzett bácsik és nénik is úgy beszélnek, úgy gondolkodnak, úgy viselkednek, mintha sok iskolájuk lenne. Pedig nincs sok, csak egy, a tisztesség és a konok hűség egyeteme.

A rendezvény nem volt népes, mégis majdnem mindenki ott volt. Aki úgy érezte, ott a helye.

Ha a főszervező hiányzott volna, senki sem lett volna ott. De hát ő a helyén volt, sőt a helyzet magaslatán. Főleg a már megvalósult szándék révén, hogy minden esztendőben, a költő születéséhez egy közeli napon gyűlhessenek egybe az emlékezni vágyók, akarók. Ez bizony feltétlenül több, mint lokálpatriotizmus, ez az önként vállalt nemes küldetés teljesítése, az örökmécses szerepvállalása, biblikusán: „a tűz szüntelen égve maradjon az oltáron és el ne aludjék.”

A rendezvényt megnyitó beszédét sugárzó átéléssel, nyugodt méltósággal, gördülékenyen, hitelesen mondta el. Benne vibrált a büszkeség és alázat, az izzó tartozástudat, merthogy ő is abban a faluban született, ahol a szellemóriás költő. Akinek pedig érzékeny és finom lelke van, az ilyenkor nem is tudná elkerülni, hogy ne hatódjon meg. De miért is akarná?

Hosszú útról érkezett, övéit is képviselve a rokon, nyolcvanán túl levő nyugalmazott esperes, ott volt a leköszönt püspök, papok is, nagyon kevesen, tanárok valamivel többen, egy pár elszármazott, és a helybéliek, ők is kevesen. De hát abból a néhányból hogyan is lehettek volna sokan?

És ott voltak a jövő reménységei, ügyes, szép, okos székely ruhás kislányok, fiúk. Mondták a költő verseit, és csengő hangon énekeltek.

Jelen voltak az írók is.

A katolikus és az, aki fél lábbal innen indult bátor reménységgel megostromolni az irodalom várát. Aki ránézésre semmi másban nem különbözött senkitől. Még csak abban sem, hogy író. De amikor előadásában elérkezett ahhoz a ponthoz, ahol a hála hangján elmondott vallomásában a költőt legfőbb mentorának nevezte, szünetet kellett tartson, s nem kevés önmegtartóztatással sikerült visszaparancsolnia könnyeit, na akkor mindenki látta, ő valóban különbözik a teremben levőktől. Mert a kényszerszünet, a meghatódottság által szépen, ékes beszédességgel, de főleg hitelesen szólt belőle a tanítvány, egy valamikor életcélját kereső, támogatásra lelt, mentorált fiatalember ragaszkodó szeretete, csendes, halk szavú hála.

Ők is ott voltak, mindketten. Ráhangolódtak az emlékezés hangulatára. Ezen belül a nemcsak ismerős, hanem a betanult és alkalmanként többször is elmondott versekre.

Közel hajolt, halkán megkérdezte:

– Elszavaltad volna most is?

– Jaj, nagyon! De ez nem az első ilyen alkalom. Hiába, a program az program, keretet szab. Ki bent van, dolgavégezetlenül ki nem jöhet, aki kint van, fogadatlan prókátorként nincs, mit keressen bent. Most egy kicsit feszít, de máris elkezdett oldódni.

– Na, hát ezzel az érzéssel nem vagy egyedül.

– Ne mondd, te csak foszlányokat tudsz.

– Nem erről van szó.

– Miről másról?

– Ez nem egy ma született gyermek, de akár felnőttek is számít, éppen most nagykorúsítja az idő. Tizennyolc éves.

– Ja, igen, többször is felemlgettük.

– Itt lett volna nekem is a jó alkalom, úgy szerettem volna megosztani a jelenlevőkkel is. Mert olyan ez, mint mikor azt mondjuk, egy csepp vízben benne van az egész óceán. Egy mondatban benne van a költő, az egész ember.

– Erős hasonlat, de a valót hűen lefedi, jobban is, mint sok más esetben.

Majdnem két évtizede, 2005 júliusában szerveztük meg az első falutalálkozót. Szép élménye nagy saj-

nálatunkra tiszavirág életű lett, augusztus végén elmosta, leiszapolta a pusztító árvíz.

De a lényeg most nem ez, a meghívókkal kapcsolatos. Minden elszármazottnak névre szóló, igényes meghívót küldtünk. Sokan honorálták jelenlétükkel. A költő is. Leányaival együtt.

De tőle többet szerettünk volna. A te ötleted volt.

– Kérjük meg, írjon egy verset erre az alkalomra.

Lelkesen melléktük kérésünket a meghívóhoz. Úgy képzeltük, a templomban fogja elszavalni.

Eljött szombat, s vele nagyon sokan, megtelt a falu emberekkel, annyian voltunk, mint hajdanán.

A paplak udvarán izgalommal fogadtuk. A kézfogás a szokásosnál hosszabban tartott, addig, amíg elmonda: „nem felejtettem el, de én megrendelésre soha nem írok verset.” Aztán elmosolyodott.

Mellbe vágtak a szavak, rosszul estek, de főleg megrestelltem magam, hogyan is gondoltam, csak úgy megrendelni egy verset?

Napokba tellett, amíg kivilágosodott.

Na igen, a kötet nekünk is megvolt, én hoztam a könyvtárunkba. Valahova elsuvasztottam. A cím kihullt az emlékezetből, az ocsúban hiába kapirgáltam,

sehogyan sem akadtam nyomára. De a lényeg, amit magában foglalt, az igen, az megvan. Versek és próza, legtöbb rendelésre. Ami nem, azt a túlbuzgóság szedte rímbe. A fősuszter dicsőítésére. A szerzők valahányan jegyzett erdélyi tollnokok. Farkas Árpád neve nincs köztük. Merthogy őt nem lehetett rákényszeríteni arra, hogy a megrendelésnek eleget tegyen.

– Mondtam már, erről szerettem volna itt most beszélni, ez az, ami bennem is feszült érzést generált. De már oldódni kezdett.

– Sok esztendő telt el azóta. A falu kigyógyulta sebeit. Nagyjából helyreállt a rend.

Egyszer aztán jött a halálhír.

Kevesebben mint tízen mentek el a végtisztességre. A temető kertben – nagyságához mérten – szintén kevesen voltak.

A szertartás végén kollégájával együtt rászórták koporsójára a szülőföld humuszát. Feszítő érzés támadt mellkasában. Szomorú büszkeség volt ez, a kiváltságos élethelyzet miatt, amiért a Gondviselés úgy rendezte, hogy ennek a nagy költőnek, tartásos, gerinces székelynek éppen ő hintheti koporsójára a máréknyi szülőföldet.

VÉLEMÉNY

Ahány tanügyminiszter, annyi új program

| GÁLFALVI GÁBOR

„A tanítónak sok kitüntetésben lehet része, de anyagi juttatásban kevés.” (Gárdonyi Géza)

Mint aki ötvenegy évig falusi tanító voltam az elemi osztályokban, szomorúan állapítom meg, hogy az utóbbi időben nemcsak az emberek egymás közötti viszonya változott meg (rossz irányba), de a tanügyben is állandó változások vannak. Véleményem szerint sok esetben fölösleges, bürokratikus munkák végzésével terhelik a pedagógusokat.

Már az alaptanterv is minden választási ciklusban módosul aszerint, hogy ki kerül az oktatási minisztérium bársonyszékébe. Mindenik új miniszter valami újat akar maga után hagyni, de véleményem szerint nem mindenik jót. Aztán a tanterveket is egyre jobban komplikálják. A tanító fel kell hogy tüntesse az évi tervben a tanulási egységeket, a vonatkozó célkitűzést, a tartalmat, az óraszámokat magába foglaló feldarabolt heteket, milyen tevékenység keretében szándékozik megvalósítani a kitűzött célokat stb. Minden megvalósítható ott, ahol egy osztályt tanít a

tanító, de mit tehet az, aki részben osztott vagy osztatlan osztályokban tanít? Sajnos, a gyermeklétszám csökkentével egyre több ilyen kolléga dolgozik szerte az országban.

Szerintem a másik nagy probléma az, hogy szinte évente új, úgynevezett alternatív tankönyvek kerülnek forgalomba. Időközben igen sok „import” módszer tukmáltak a tanítókra. Mire megszokták a Zsolnai-módszert (de ismert még Zsolnay-módszerként is), feltűnt a Waldorf meg a Step by Step is. Ebben a sokféle újdonságban az elején nagyon nehezen igazodtak ki a kollégák.

Mint idős nyugdíjas tanítónak az a véleményem, hogy a mi korunkban használt módszerekkel jobb eredményeket értünk el, mint manapság az állandóan változtatott tankönyvekkel és módszerekkel. Ezt alátámasztja az is, hogy falunkban szinte minden tizedik családból kikerült egy tanult ember, egy tanár, orvos, pap, üzletvezető stb., akik tudásuk alapját itt szerezték meg az akkori oktatási módszerek alapján tanulva.

Varró Margit emlékezete

A Magyar Unitárius Egyház Képviselő Tanácsának Elnöksége megdöbbenve értesült a székelykeresztúri Berde Mózes Unitárius Gimnázium nyugalomba vonult igazgatója, Varró Margit hirtelen elhalálózásáról.

Varró Margit egyike volt azon tanároknak, akik a Székelykeresztúri Unitárius Gimnázium újraalapításakor, 1993-ban vállalták az unitárius oktatás ügyének szolgálatát.

2003-tól kezdődően az unitárius gimnázium igazgatója volt tizenkilenc éven át. Eredményes munkássága nagymértékben elősegítette a Berde Mózes Unitárius Gimnázium szakmai és erkölcsi elismerését és tekintélyének növelését. A tanintézetben sikerült kialakítania a saját tanári kart; az iskola 2005-ben önálló jogi személyévé vált, majd

2008-ban felvette a Berde Mózes Unitárius Gimnázium nevet. A diákok 2007-től az iskola saját bentlakásában lakhattak. Igazgatósága idején, 2008-ban és 2018-ban számottevő támogatásoknak köszönhetően sikerült részben felújítani az iskolaépületeket. 2020-ban a székelykeresztúri unitárius óvoda létrejöttével megvalósult a Berde Mózes Unitárius Gimnázium és szélesebb egyházi közösségünk egyik álma.

A fentiek mellett Varró Margit igazgató aktív egyházi szerepet vállalt a Magyar Unitárius Egyház Zsinata, a Főtanács, az Egyházi Képviselő Tanács és az Oktatási Bizottság tagjaként is.

Életműve előtt fejet hajtva, egyházi szolgálatát megköszönve kérjük a gondviselő Istent, adjon lelkének üdvösséget, gyászolóinak vigasztalást!

A MAGYAR UNITÁRIUS EGYHÁZ
EGYHÁZI KÉPVISELŐ
TANÁCSÁNAK ELNÖKSÉGE

In memoriam Fazakas Endre

„Minden dolgotok szeretetben menjen végbe.”

(IKor 16,14)

„Szeretem a hajnal érkezését, amikor a világosság győz a sötétség felett. Szeretem a harmatos, madárdalos reggelt, mert minden harmatcsepp olyan, mint a szeretteink szemében az örömkönnny, minden madárdal himnusz az életnek. Szeretem a sas szabad szárnyalását, mely olyan, mint az embert formáló nagy gondolat, a ringó búzatáblát, a mindennapi kenyér áldott ígérését, a mosolygó gyermekarcot, amely ártatlanságról, bizalomról és jóságról beszél... Szeretek mindent, ami hozzájárul az élet gazdagításához, nemesítéséhez, ami biztonságot ad, megnyugtat, fölemel, ami Istent és embert szolgáló hivatásunkat, küldetésünket megélő életre biztat.” Idézem immár csak néhai Fazakas Endre unitárius lelkész-esperest. Ő már nincs az élők sorában, teste megpihent, hangja elnémult, de lelke örökké élni fog.

1934. december 22-én született Fiafalván. Szülei Fazakas

Károly és Varró Ágnes. Négyen voltak testvérek: Margit, Endre, Edit és Miklós. Iskolába Fiafalván és Székelykeresztúron járt, majd Sepsiszentgyörgyön érettségizett. Az otthon és a szülőföld ígérete mindvégig megmaradt szívében. Istent, egyházat és népet szolgálni nem volt könnyű, de alázattal vállalta bárhol. Bár a földet és a vagyont a családja elvesztette, a lélek és a tenni akarás megmaradt. 1957-ben lelkészi oklevelet szerzett Kolozsváron és készen állt a hivatás és lelkiismereti szabadság által igazán szolgálni. Egy évig a Zsil-völgyi Lupényban, tizenöt éven át Petrozsényban, magát nem kímélve próbált Istent és embert legsikeresebben szolgálni. Soha nem volt a meghátrálás embere, erő, igazság és meg nem alkuvás jellemezte mindvégig.

1958-ban házasságot kötött a csokfalvi születésű Kádár Lídiával. Immár kéz a kézben, szívvel és igaz hittel szolgálták az igazságot, soha meg nem lankadtak. Két leánygyermekük született, Tünde és Enikő, az édesapa szeme fényei.

1973. december 1-től 2001. március 31-ig a Dicsőszentmártoni Unitárius Egyházközség lelkésze volt. Itteni szolgálata során sok mindent megélt és átélt. Nehézségek és megvalósítások, változások és változat-

lanságok, megtorpanások és felfelé ívelés között megmaradt embernek, lelkesnek és igazi szolgálatvégzőnek. Népét szerette, egyházát tisztelte, szolgálatát minden körülményben elvégezte, soha nem volt a megalkuvás embere. Munkájával elismerést szerzett mint lelkész és mint a Küküllői Unitárius Egyházkör esperese.

Nyugdíjasként is minden vasárnapi istentiszteleten jelen volt. Érdeklődéssel figyelte, követte az ese-

ményeket, változásokat, számára nem volt mindegy az, ami történt. Meglátásaival, észrevételeivel csak a jót, az igazat szolgálta.

Április 19-én, életének 89. esztendejében szíve utolsót dobbant, lelkét visszaadta Teremtőjének. Emléke legyen áldott, pihenése csendes! Temetési szertartását e sorok írója végezte április 22-én a dicső-szentmártoni temető kertben.

SZENTGYÖRGYI SÁNDOR

TUDDAD-E?

Egy unitárius adatgyűjtemény tervének nyomában

Simén Domokos teológiai tanárnak az unitárius „lexikon” kiadására tett kísérlete 1875-ben

MOLNÁR LEHEL

• A magyar nyelvű unitárius egyháztörténet-írás mai napig adós egy átfogó unitárius lexikon, bibliográfia összeállításával. Azért hangsúlyozom, hogy magyar, mert latinul már 1684-ben megjelent Christophorus Sandius *Bibliotheca Antitrinitariorum sive Catalogus Scriptorum...* című posztumusz műve, amelyben a szerző kronologikus sorrendben közli az összes ariánus és szociniánus vagy antitrinitárius író rövid életrajzát, valamint művei jegyzékét a reformációtól 1684-ig. Ezt a munkát inkább bibliográfiának lehet tekinteni mintsem könyvtárnak, ahogyan a címében szerepel.

Angolul 1850-ben jelent meg három kötetben Robert Wallace tollából *The Antitrinitarian Biography...*, amely a 16–17. századi antitrinitarizmus kronológiáját adja, és az 1. kötetben a brit unitarizmust 392 oldalon keresztül tárgyalja. Az életrajzok időrendi sorrendben következnek, amelyek részleges bibliográfiai adatokkal vannak kiegészítve.

Simén Domokos nemcsak egyéni ambícióból akart olyan lexikont, bibliográfiát, vagy ahogy ő fogalmazott Sandius nyomán, unitárius könyvtárat összeállítani, amely magában foglalja az egyház 16. századi megalakulásától kezdve Simén jelenéig Magyarországon és a „külföldön élt összes íróinak, jóltevőinek, s egyházi és világi közhivatalokat viselt jeleseinek életrajzát”, hanem korkövetelménynek is érezte egy ilyen munka összeállítását. Ennek érdekében egy nyomtatott körlevelet szerkesztett, amelyet „mindenkinek” elküldött, hogy a benne foglaltak alapján ada-

tokat gyűjtsön. Egy ilyen körlevelet teszünk közé, amelyet a kolozsvári Unitárius Kollégium akkori igazgatójához, Benczédi Gergelyhez címzett.

Simén Domokos 1878-ban, 42-éves korában bekövetkezett korai halála megakadályozta tervének megvalósítását. A kolozsvári Akadémiai Könyvtár unitárius kéziratai közt a 1018/A, B, C jelzet alatt *Unitárius írók életére és munkáira vonatkozó adatok* címen megtalálható töredékes gyűjteménye.

Persze az unitárius lexikon megvalósításának a gondolata tovább élt. Kelemen Lajos 1918. február 17-i naplófeljegyzésében írta, hogy aznap délelőtt „beszéltünk Sándor Jánossal az unitárius írók életrajzairól és munkáiról. Az ő terve volt már még 1915-ben az unitárius írókról és működésükről egy kislexikont összeállítani. Ő könnyebbnek hitte a dolgot, mint amilyen. Figyelmeztettem volt arra, hogy az Egyházi Levéltár adatai, kivált a Fasciculus Rerum Scholasticarum, s az egyházi számadáskönyvek rengeteg értékes apró adata nélkül ezt a munkát pontosan, s jól megcsinálni nem lehet. Ő előbb csak a nyomtatásban megjelent művek íróira akart kiterjeszkedni, de a kéziratárunk sok szép emléke így tovább is parlagon maradt volna. Ezért tervbe vette ezeket is. Egy embernek sok munka lévén, úgy állapotunk meg – s ma különösen erről folyt a beszélgetés köztünk –, hogy a XVIII. sz. derekán innen levő nagy új anyag lesz a Sándor Jánosé, onnan a XVII. sz. elejéig az enyém, s az az előttiéket Borbély Pistának hagyjuk. Én meggondolva elfoglaltságomat,

ezt is úgy óhajtom módosítani, hogy én a jelzett korra is csak életrajzi adatok gyűjtésénél maradok, s minden egyéb Borbély Pistának való.”

A kolozsvári Unitárius Levéltárban mind a Kelemen Lajos, mind a Borbély István hagyatékában fennmaradtak a lexikon részére készített cédulajegyzeteik, de sajnos ebből a vállalkozásból sem lett semmi.

A rendszerváltás követően újból felmerült az unitárius lexikon szerkesztésének az ügye, és 1996 tavaszán Erdő János püspök felkért engem mint levéltárost, hogy Simén Domokos csikszeredai, Kelemen Miklós magyarországi, valamint Kovács Sándor akkori kolozsvári monostori lelkészek társaságában vegyek részt azon a munkaértekezleten, amelyiken kijelöljük a feladatokat. Kelemen Miklós valami miatt végül nem tudott részt venni a megbeszélésen, és néhány hónapra rá Erdő János püspök bekövetkezett halálával már nem volt, aki az el sem kezdett munkát tovább éltesse.

Azonban Kelemen Miklósnak a nagy unitáriusokra vonatkozó, évtizedeken keresztül tartó gyűjtésének eredményét *Unitárius kislexikon* címen a Magyar Egyháztörténeti Enciklopédia Munkaközössége 1999-ben Budapesten megjelentette.

Terveink továbbra is vannak, és ha nem is egy mindent átfogó unitárius lexikont, enciklopédiát, avagy bibliográfiát, de az unitáriusok lelkészek teljes névsorának adatbázisba való szerkesztését mindenképpen szeretnénk megvalósítani.

Az unitárius lexikon gondolatának rövid történeti áttekintése után álljon itt Simén Domokos körlevele.

Kolozsvár 1875. december 30-án

Kedves Kolléga úr!

Az unitárius egyház történetének minden lapja ragyog jeleseinek, azok műveinek, tetteinek sugár-fényétől. Szent vallásunk hajnalán már igazság után esengő bajnok apostolokkal találkozunk Vicenza termékeny térein, akik az igaz ker. vallás örök szépségű elveiért készek valának a vértanúságra, készek inkább idegen tartományokba menekülni, mintsem jobb meggyőződéseiket feláldozzák; férfiakkal, kik hazánkban egyházunkat megalapították, s a lelket szabaddá tették; férfiakkal, kik itt és külföldön örömmel törték meg az általuk vallott és hirdetett igazságokért a fogság vagy száműzetés keserű kenyerét. Akkor is voltak kitűnő állású jeleseink, mikor elleneink ezt tőlünk az üldözések viharában megtagadták. Ma is bővölködünk ilyenekben. Szóval: egyházunk soha sem fogyatkozott meg jeles, áldozatkész és munkás emberekben, akik szóval, tettel és írásban hirdették, terjesztették, s ha kellett, védelmezték is a tiszta kereszténység jézusi tudományát.

E dicső őseink, jeleseink emlékét, tetteit egészben felújítani, mélyebben bevésni az emlékezetbe, megörökíteni, s úgy adni át az utókornak, mulhatlan kötelességünk. E kötelesség eleven tudata vezetett engemet arra az elhatározásra, hogy egyházunknak a

XVI-ik évszázban történt megalakulásától kezdve le a jelen korig, annak, valamint hazánkban, úgy a külföldön élt összes íróinak, jöltevőinek, s egyházi és világi közhivatalokat viselt jeleseinek élettörténetét röviden leírom, s munkáit megismertessem. Hadd lássa a mai s későbbi nemzedék elhunyt, s mai élő jeleseinket együtt; ismerje meg azok tetteit, műveit, s ezek látásánál buzduljon szent vallásunk iránt hőbb szeretetre, áldozatkészre és munkásságra, – szóval, hogy a régi fényénél gyűjtson új szövétnéket. Én ez „Unitárius Könyvtára”, melyre nekem az eszmét a halhatatlan emlékü Sandius nagybecsű *Bibliotheca Antitrinitariorum*-ja adta, az adatok jó részét, elkezdve a XVI-ik évszázban, már össze is gyűjtöttem. De ez még mind nem elég arra, hogy régibb és újabb időben élt jeleseinknek tökéletes képét adhassam. Ez okból bátor vagyok a *kedves kolléga* [Benczédi Gergely] úr támogatását kikérni, felkérve a következő két dologra u. m.

1-ör Méltóztassék közölni velem, ha egyszerű másolatban is, azokat a birtokában levő adatokat, amelyek elhunyt jeleseinkre, s azok munkáira vonatkoznak.

2-or méltóztasson lejegyezni és egy photographiája kíséretében közölni velem *saját, úgyszintén néhai b. e. Főtiszt. Székely Miklós úr* élettörténetének fontosabb mozzanatait, p. o. hol, kitől, mikor született? melyik iskolában kezdette tanulását, hol és minő sikerrel végezte? tanulmányai végeztével hol, minő állomást nyert, s fokonként minő hivatalokba lépett?

Kolozsvárt, 1875 december 30-án.

Kedves Kollégaur!

Az unitárius egyház történetének minden lapja ragyog jeleseinek, azok műveinek, tetteinek sugár-fényétől. Szent vallásunk hajnalán már igazság után esengő bajnok apostolokkal találkozunk Vicenza termékeny térein, akik az igaz ker. vallás örök szépségű elveiért készek valának a vértanúságra, készek inkább idegen tartományokba menekülni, mintsem jobb meggyőződéseiket feláldozzák; férfiakkal, kik hazánkban egyházunkat megalapították, s a lelket szabaddá tették; férfiakkal, kik itt és külföldön örömmel törték meg az általuk vallott és hirdetett igazságokért a fogság vagy száműzetés keserű kenyerét. Akkor is voltak kitűnő állású jeleseink, mikor elleneink ezt tőlünk az üldözések viharában megtagadták. Ma is bővölködünk ilyenekben. Szóval: egyházunk soha sem fogyatkozott meg jeles, áldozatkész és munkás emberekben, akik szóval, tettel és írásban hirdették, terjesztették, s ha kellett, védelmezték is a tiszta kereszténység jézusi tudományát.

E dicső őseink, jeleseink emlékét, tetteit egészben felújítani, mélyebben bevésni az emlékezetbe, megörökíteni, s úgy adni át az utókornak, mulhatlan kötelességünk. E kötelesség eleven tudata vezetett engemet arra az elhatározásra, hogy egyházunknak a XVI-ik évszázban történt megalakulásától kezdve le a jelen korig, annak, valamint hazánkban, úgy a külföldön élt összes íróinak, jöltevőinek, s egyházi és világi közhivatalokat viselt jeleseinek élettörténetét röviden leírom, s munkáit megismertessem. Hadd lássa a mai s későbbi nemzedék elhunyt, s mai élő jeleseinket együtt; ismerje meg azok tetteit, műveit, s ezek látásánál buzduljon szent vallásunk iránt hőbb szeretetre, áldozatkészre és munkásságra, – szóval, hogy a régi fényénél gyűjtson új szövétnéket. Én ez „Unitárius Könyvtára”, melyre nekem az eszmét a halhatatlan emlékü Sandius nagybecsű *Bibliotheca Antitrinitariorum*-ja adta, az adatok jó részét, elkezdve a XVI-ik évszázban, már össze is gyűjtöttem. De ez még mind nem elég arra, hogy régibb és újabb időben élt jeleseinknek tökéletes képét adhassam. Ez okból bátor vagyok a

Kedves Kollégaur támogatását kikérni, felkérve a következő két dologra, u. m.

1-ör. Méltóztassék közölni velem, ha egyszerű másolatban is, azokat a birtokában levő adatokat, amelyek elhunyt jeleseinkre, s azok munkáira vonatkoznak.

Egyszersmind miután minden egyes írónk művének címét és tartalmát is ismertetni óhajtom, méltóztassék közölni velem netalán irt, s akár kéziratban maradt, akár nyomtatásban megjelent munkáinak pontos, teljes címét, azok alakját, lapszámát, jelenlegi hollétét; vagy pedig, ami még jobb lenne, érintett művei egy-egy példányát nekem beküldeni.

Remélem, hogy ez, anyaszentegyházunk közérdekeit előmozdítani célzó törekvésemben tett gyámolítás-kérésem nem fog szerénytelenségnek tűnni fel, sőt óhajtott sikert eredményez. S midőn szíves támogatását, és a fennirtaknak legfennebb a jövő 1876-ik évi június 1-ig hozzám leendő béküldését kérem, teljes tisztelettel vagyok a *Kolléga* urnak alázatos szolgálja

Simén Domokos

A székely falusi gazdaköltő

Üstökös a Firtos felett III.

BALÁZSI DÉNES

• Izsák Domokos számomra nem *parasztköltő*, mint ahogyan a Romániai Magyar Irodalmi Lexikon címkézi. A *leparasztosztást* én már serdülő legényke koromban ismertem a városi korzóról hosszú cselédkimenőre hazaszalasztott kisasszonyoktól, a *szegény-*, *közép-* és *zsirosparaszt* osztályharcos bélyegét maga bőrére viselte érdemes költőnk is sorsa „jobbra fordulása” idején.

Előbb találkoztam a versével, csak jóval később, évek múlva lettem a költő barátja. A költeményével való ismeretségem úgy történt, hogy Nagy Ferenc pap bácsi a kezembe nyomta a *Köszöntés* c. verset, hogy tanuljam meg, mert majd ezzel üdvözölni fogjuk az országgyűlési választási gyűlésen (Magyar Népi Szövetség javaslatára) a tisztelt jelöltet, aki nem más, mint a bencédi székely gazda, Izsák Domokos. 1946–48-ban országgyűlési választáson képviselőiséget is nyert. A képviselőjelölti ünnepségen az volt a meglepő, hogy egy derék, fehér harisnyás, keményszárú csizmát és báránybőr prêmes, fekete zsinóros bekecset viselő, bizalmat sugárzó tekintetű, okos, talpraesett bácsi jelent meg. Vidékünkön, a Nagy-Homoród mentén már csak az öregek némelyike viselt fehér harisnyát, nálunk már pár évtizede hódított a polgáriás, priccses szürke posztónadrág, és megjelent a bürgeli csizma divatja. Megnyugtató számomra kedves, férfias mosollyal köszöntte meg a szavalamat. Ez az első ismerkedés adta nekem az indítást, hogy az évente kiadott *Unitárius Kalendárium*ban és a havi *Unitárius Közlöny*ben is keressem a már ismert szerző bácsi újabban közölt verseit. Akkoriban a *Respublikát*, az *Akasszátok fel a királyokat!* s a *Nép nevében* szavaltatta velünk Simén Domokosné, özvegy papné, az osztályfőnöknőnk az Internacionáléval kezdődő/végződő forradalmi hangulatú népgyűléseken, jöllehet Irénke tanító kisasszony az *István öcsémet* és *Az anyám tyúkját* szerettette volt meg velünk Recse-

nyéden, az alsó osztályaimban. A kétféle Petőfit, a zsarnokság ellen lázító forradalmárt, a világszabadság lánglelkű költőjét csodáltuk vakmerőségéért, de a szüleit, testvérét szerető jámbor dalnok dallamos, ritmusos verseit is szívesen tanultuk, és megzenésített verseit örömmel daloltuk.

Az ötvenes évek vége felé, ahogy megfésültek lettek, ellaposodtak az egyházi kiadványok, úgy Izsák Domokos költői hangja is elhalkult, mint a barlangi búvópatak zaja, elnémult csörgedezése. A népe és saját sorsán rágódó „néptribun” háborús töprengéseit róttá le titokban a *Zúgnak a kövek* c. regényében, és az emlékezésben keresett vigaszt az öregedés kezdődő panaszaira a *Nasztenyka* c. második világháborús fiatal honvéd történeteinek megírásával.

A hatvanas évek elején hivatásomnál fogva Bencédben a családja vendége voltam, majd vigasztalója és részvétnyilvánító barátja lettem: hú élettársa, Bencédi Anna (megh. 1962. november 29.) gyászszertartását végeztem. Ezek után gyakrabban találkoztunk. Csak kettesben volt hajlandó elővenni rejtett fiókjából a versben megfogalmazott súlyos gondjait. A lelki és lírai énje súlyos traumát szenvedett. Az elkövetkező években közelebb kerültünk egymáshoz. Részéről a baráti bátorítást a *Dalok erdőn, mezőn* (1935, Minerva Irodalmi Nyomdai Műintézet Rt.) egy rejtgetett példányának dedikálásával adta meg nekem. Az óvatosságra szüksége volt neki is, mert volt már náluk családi hajlékot feldúló titkos rendőri házkutatás és irományok elkobzása. Azért háborgott, mert a falusi ellenlábasai, akik irigyelték a paraszti sorból, a közülük kiemelkedőt, a „nadrágost” látták benne csupán, s hamar elfeledték, hogy Izsák Domokos a trianoni román időben a magyar anyanyelvi oktatást korlátozó állami iskola és tanító ügyeskedései és gáncsoskodásai elleni fellebbezések és deputációk vezére volt. A kicsi magyar időben sem restellt szembeszállni

az anyaországi főispánnal, hogy tudtára adja neki: az alföldi kondásokból előléptetett, idehozott hivatalnokok némelyike lekezeli az egyszerű, becsületes székely embereket. A hadak átvonulása idején a lakosságot védte az állandó zaklatástól, és óvta, a lehetőségek szerint, a hadi rekvirálások igazságtalan terheinek kirovásától és irgalmatlan végrehajtásától.

Izsák Domokos költői kibontakozásában komoly alapot jelentett a trianoni döntés utáni Erdélyben az anyaországtól elszakított magyarság művelődési életének a magára találása, intézményeinek létrehozása, művelődési életének megszervezése, újraindítása és irányítása idején Gyallay Pap Domokos irodalomszervező segítségével.

Gyallay Pap Domokos bencédi székely nemes család szülötte, majd a *Magyar Nép* képes hetilap főszerkesztője, Izsák Domokos egyik felfedezője és biztatója volt a költői indulásában. A *Magyar Nép*ben közölte Izsák Domokos első verseit (1927), majd az 1920-ban Kolozsvárt megalakított Minerva Irodalmi és Nyomdai Műintézet Rt. főállású alkalmazottjaként kezdeményezte és támogatta a magyar nyelvű irodalom és művelődés terjesztését és kiadását. Az unitárius egyház Főtanácsában Balázs Ferenc és Szabédi László támogatásával javasolta és kezdeményezte a *Keresztény Magvető*ben, majd Dávid Ferenc Ifjúsági Egyleten keresztül az *Unitárius Közlöny*ben és az *Unitárius Kalendáriumban* a klasszikus magyar szépirodalom terjesztését. Hasonlóképpen az általa kezdeményezett *Erdélyi Magyar Naptár* is ezt a népművelés célt kívánta szolgálni. Gyallay Pap a népkönyvtárakciójával koronázta meg az erdélyi magyar nép nemzeti kulturális nevelésének ügyét, amelynek konkrét gyakorlati megvalósítási célja: az erdélyi magyar falvak kis könyvtárakkal való ellátása a Minerva Rt. támogatásával. 1939-ben 364 községben létesítettek népkönyvtárat. Eredményes magyar népnevelő tevékenységéért 1934-ben a Petőfi Társaság megtisztelő tagságával tüntette ki Gyallayt.

Petőfi lánglelkének szelleme elérkezett a Firtos vidékére is. Világosságot gyújtott a legendás Firtosvára sziklatömbjéből fakadó, zúgó patakok ásta Szalon és a Konyha erdők völgyeiben meghúzódó falvak székely emberei lelkében. A népkönyvtárakból áradó magyar kultúra fényének áldásait, a Petőfi javasolta „manát” juttatta el a zsúp- és zindelyfedeles kunyhók népének.

A csehétfalvi iskola, ahol a betűvetésre tanították Izsák Domokost, már büszkélkedett jeles diákokkal. Innen indult Balázs Ferenc költőnk, írónk, a népmenő szövetkezeti eszme és világbéke-mozgalom apostolának édesapja, hogy Kolozsváron a Brassai Sámuel és Kelemen Lajos kollégiumában az erdélyi Tizenegyek írói csapatának egyik tehetséges, szabad szellemű reformer íróját neveltesse a fiából. Izsák Domokos – akkor még az Eötvös-féle rendszer felekezeti iskolá-

jában – Deák Berta (majdani unitárius lelkész, 1956-os ellenálló) és Deák Albert (leendő autodidakta énekevezér és népi verselő) hatodik osztályos társaival irodalmi kört alakított, és fogalmazási, versíró köröket, szavaló ünnepélyeket, versenyeket szervezett az anyanyelv ápolása és Arany János, Petőfi Sándor hazafias szellemének meghonosítása és további táplálása érdekében (Deák Albert barátom, a székelyszentléleki tájház népi bútorainak és tárgyainak egyik adakozójának közlése alapján).

Amikor Izsák Domokos az első világháborút megjárta fiatal férfiként megnősült, Alsóbencédben egy értelmiségi műveltséget ápoló gazdacsaládba került, ahol a keresztény, magyar értékek szellemében éltek és cselekedtek. Felesége bátyja, Benczedi Pál unitárius lelkész volt, aki későbbi a kolozsvári unitárius teológián egyháztörténet-tanár lett, és az *Unitárius Közlöny*nek is szerkesztője. Itt állandó kapcsolatba került e kultúra művelőivel és termékeivel, most már nemcsak Gyallay Pap Domokos által. Serkentést és biztatást kapott innen is az önművelésre, a tanulásra.

A csehétfalvi elemi iskola Petőfi-köréből hozott indíttatás hatására a földművelői idény szüneteiben, esős időben vagy télen az olvasmányai, a Népkönyvtár által hozzájuk eljuttatott könyvek hatására elkezdte papírra vetni gondolatait.

Az Udvarhely környéki volt megyei hivatalnok, jogi végzettségű, nagy műveltségű vezető ember, Tompa László azzal az indíttatással kapcsolódott be a *Székely Közélet* szerkesztésébe, hogy felrázza/megmozgassa az anyaországtól elszakított vidéki magyar életet. A negyedik évtizedében járó, Nyikó menti Bencédben gazdálkodó Izsák Domokos bátran bekopogott az újságból ismert, s a sajátjához hasonló gondolkodású és érzésű magyar emberhez. A heti piaci gazdasági és mindennapi élet hírei és gondjai mellett előhozakodott a saját verseivel.

Izsák Domokos első összegyűjtött verseinek megszerkesztett és gondozott csokrát Tompa László is a *Magyar Nép* képes hetilap szerkesztőségéhez, Gyallay Pap Domokoshoz juttatta el, és tovább a kiadást az ő gondjaira bízta. A kötet előszavában Tompa László hű portrét rajzol a heti vásárról hozzá bejáró gazdaköltőről:

„Könyve ilyenformán egyben az ő életnaplója, egy jellegzetes munkás székely gazda életnaplója is. Talán nem is mindig költő (a szó legmagasabb értelmében). Izsák Domokos e kis könyv minden részletében, de mindenesetre lelkes és becsületes vallomástevő, akinek minden sorában éreznünk kell őszinteségét, s így csupán eleven és érdekes adalékot nyújt a székely lélek s a székely falu bensőbb megismeréséhez... Izsák Domokos versei mint versek is többnyire megállják helyüket. Sőt, olvasván őket, sokszor meglepően finom szépségekre bukkanunk tartalomban és verszenében, máskor – a kötet nem egy helyén – harsány erő riad.”

Indiai utazási élménybeszámoló

BARDOCZ ANDREA

• Tavaly ősszel ünnepelte harmincéves testvérkapcsolati évfordulóját a Beacon Unitárius Univerzalista Egyházközség (Summit, USA) és a baróti unitárius egyházközség. A kapcsolat kialakulásában és eddigi fenntartásában oroszánrészt vállalt a most már nyugalmazott Kiss Alpár lelkész.

2018-ban bővült ez a kapcsolat a jowai unitárius egyházközséggel (India). Az elmúlt egy évben az online térben, zoom meetingeken történtek megbeszélések, viszont amint a lehetőség engedte, sort kellett keríteni a személyes találkozóra. Idén, március 8–19. között az indiai Jowaiiban sikerült ezt megvalósítani.

Három baróti (László-Benczédi Zsófia baróti lelkész, László Sándor, a lelkész férje, ill. e sorok írója) és négy amerikai személy vállalta a megterhelő kirándulást mondhatni az ismeretlenbe. Hosszú, fárasztó és kihívásokkal tele volt az utazás, amely három repülőutat foglalt magában.

Kimerülten érkeztünk meg a gauhāti repülőtérre, ahol már vártak ránk indiai barátaink. A közel harmincfokos meleg és a folytonos dudálás, hatalmas forgalom közepette nehéz volt felfogni, hova csöppenünk éppen. Nehéz leírni, milyen körülmények uralkodnak Meghálaja és Asszám tartományban, amelyeket meglátogattunk. Változó minden. Helyenként jobbák az úti körülmények, kátyúkat töltenek fel, máshol viszont még aszfalt sincsen.

Meghálaja a „felhők lakhelyét” jelenti, és India északkeleti részén található. Érdekes látnivalókat kínál. Hegyek veszik körül: a Khászi, Garó és Dzsaintia dombok, amelyek legmagasabb pontja 1965 m. A tar-

omány fővárosa Sillong. A lakosság 74,6%-a keresztény. A lakosság mintegy fele a khászi törzshöz tartozik. Hivatalos nyelv az angol, viszont leginkább a khászi nyelvet beszélik. Kevés ilyen társadalom van a világon: a hatalmat és a földet csak nők örökölhetik.

Az ott töltött idő felében családoknál voltunk elszállásolva, amely által sikerült bepillantást nyerni az

életkörülményeikbe. Nem írhatom azt, hogy a hétköznapjainkba, mivel szabadságot vettek ki azért, hogy velünk lehessenek, körbevezessenek, megmutassák nevezetességeiket.

Végtelenül kedves, közvetlen emberek, legalábbis akikkel nekünk volt szerencsénk találkozni. Egyszerű körülmények között élnek, de nem azért, mert esetleg nem lenne, amiből kényelmesebb életet teremteni. Ők egyszerűen nem igényelnek mindenféle felszerelést, kutyut, dekorációt, divatcikkeket. Hasznos tárgyakkal veszik körül magukat, de nem esnek túlzásba. A lakások egyszerűen vannak berendezve, van, amelyekben antik bútorok vannak, néhány családi képpel díszítve. Ahol e cikk írója volt elszállásolva, a fürdőszobában volt angol wc, tartállyal (sok helyen vederben hoztak vizet, és onnan kellett leöblíteni használat után), viszont nem volt tusoló vagy fürdőkád. Két csap volt a falon, egyik a meleg víznek, amit egy bojler melegített, másik a hidegnek. Ezen két csap alá helyezve egy vedret lehetett a két csapon engedni a megfelelő arányú vizet a mosakodáshoz.

Kilenc unitárius templomot látogattunk meg a kirándulás alatt. Mindenikben szeretettel fogadtak, jöttek felnőttek, gyermekek, mindenki kíváncsi volt a „fehér” emberekre. Meglepő módon a legszegényebb egyházközségekben is megvendégeltek, hacsak egy teával is, de szívből készítették.

A helyi nevezetességek közül meglátogattuk az emeletes élőgyökér-hidat, amely eléréséhez több mint 3500 lépcsőn másztunk le, majd fel. Ugyanitt található egy lélegzetelállító természetes úszómedence. Csó-

nakáztunk a Dawki folyón, amely híres kristálytisztaság vizéről. A mesterségesen kivilágított mawsmi barlangot is meglátogattuk, amely tele volt egy régebbi kor lenyomataival, fossziliákkal. Szórában csodálatos volt a kilátás az elképesztő hegyekre, nem hiába hívják kelet Skóciájának. Szintén itt található a Nohkalikai-vízesés, amelynek vize 340 méter magasságból zuhan le, és a világ második legcsapadékosabb helyén található, Cserapundzi mellett, ahol az éves csapadékmennyiség 11 777 mm. Igazán különleges volt számunkra a természetben járni-kelni, mivel mindenhol pálma-, banán-, illetve bambuszfák teremtek. Szintén számos rizsföld mellett haladtunk el a napi kirándulások során.

A kazirangai nemzeti park hasonlóképpen mély benyomást tett ránk. A dzsipes kirándulás során láthattunk indiai orrszarvút, vad vízbívalyt, szarvast, majmot, vaddisznót, indiai marabut, ázsiai tátogatógolyót, keselyűt és még sok más kisebb-nagyobb állatfaj példányait.

Ez a kirándulás remek alkalmat teremtett számunkra, hogy megismerkedjünk indiai partnereinkkel és az ő lakhelyükkel, valamint mélyítsük barátságunkat az amerikai testvéreinkkel. Hálások vagyunk az együtt töltött időért, amit ezek az emberek a családjaiktól, munkájuktól vettek el, hogy velünk lehessenek. Hálások vagyunk azért a nyitottságért, közvetlenségért, amivel már az első napon fogadtak, a rengeteg mosolyért, kézfogásért, ölelésért, amit kaptunk. Köszönjük, hogy amikor a testünk gyengélkedett, ők azonnal a segítségünkre voltak. Talán az ott készült képek nem is képesek visszaadni azt a hangulatot, jókedvet, amiben ez a két hét telt. Mert amikor a bizalom kialakulni látszott, amikor a barátság szövődött, amikor könnyesre neveltük magunkat, nem nyúltunk a fényképezőgépek után. Megpróbáltunk jelen lenni a pillanatokban és élvezni azokat. Mindazonáltal jóleső érzés visszanézni a képeket, videókat, és minden alkalommal felfedezni valami újat.

A köszönöm nem is elég kifejezni érzéseinket, ezért hadd használjam a tőlük tanult legfontosabb szót: Khublei!

Konfirmandusok tábora

A sepsiszentgyörgyi egyházközségben már hagyomány, hogy a konfirmandusoknak minden évben táborot szervezünk. Néhány napra beköltöznek a templomba, ahol játék, beszélgetés, ima, közös ének, együttlét tölti ki a rendelkezésünkre álló időt.

Áprilisban az idei konfirmandusoknak lehetősége adódott megtapasztalni a közösséget a táborban is. A konfirmáció önmagában nagyon fontos esemény minden család és konfirmandus életében, de ugyanannyira meghatározó az is, hogy az ünnepi istentiszteletre milyen úton haladunk velük.

Lelkészként fontosnak tartom nemcsak a tárgyi tudás, a káté kérdéseinek-válaszainak elsajátítását, a konfirmáció gyakorlati lépéseinek megtanulását, hanem azt is, hogy a kátéórák lehetőséget nyújtsanak a megnyílásra, a barátság és kötődés megtapasztalására, az egyéni és személyes hitvallás megfogalmazására, a szabadságra, lelkesedésre, elköteleződésre, játékra, mélységek és magasságok megélésére. Minden évben törekszünk megteremteni számukra azt a helyet, ahol önmaguk lehetnek. A helyet, ahol nem kell másnak láttatni magukat, mint akik, nem kell a társadalom által elvárt válaszokat és véleményeket han-

goztatni, a helyet, ahol meghallgatásra, elfogadásra, szeretetre lelnek.

A felkészítők és a tábor során alkalmat kaptunk összefonódni a szeretetben, az egymásra figyelésben. Őszinte beszélgetések alkalmával ismerkedtünk a hit kérdéseivel, céljainkkal, világképünkkel, az isteni gondviselés jelenlétével, hivatástudattal és a bennünk lévő nagy kérdéseket is készen álltunk megfogalmazni. Egymás jelenléte sokszor többet ad minden válasznál, egy-egy játékban az egymásért érvelés elmondja azt is, amit szavakkal nem tudnánk kifejezni,

a figyelem a játéktársra elárulja, milyen fontos a barátság.

A konfirmandusaim között mindig megerősödöm: mert látom, hogy van értelme. Erősödik a hitem, a jövőbe vetett bizalmam, mert tudom, hogy ők lesznek azok, akik szolgálatkészséggel, lendülettel és szeretet-

tel fogják az egyházközségi életet erősíteni. Tudom, hogy mernek nagyot álmodni, s Istentől lesz is annyi erejük, hogy az álmokat a valóság talajára is lehozzák.

Hiszem, hogy számukra mindig lesz ez a hely, ez a templom, ez a közösség, ahova szívesen járnak, ahol kibontakoznak és kibontakoztatnak, ahol a közösség erejében, Isten közelségében önmaguk teljességét is megélhetik. Hála legyen az éjszakába nyúló, hosszú játékokért és beszélgetésekért, hála legyen értük. Hogy a mieink.

Májusban konfirmálnak. És tudom, szép ünnepünk lesz: mert a hosszú út, amely az ünnepet megelőzi, áldással, befele és kifele tekintéssel, élményekkel, asztalközösséggel, emlékekkel, hitünk különlegességének megtapasztalásával teszi majd kerek egészé. Az időkapzsula őrzi majd mostani énjüket, az élmények lenyomata ott lesz a lélekben, a kötődés pedig, hiszem, megmarad az idők végezetéig.

PÉTERFI ZITA ÁGNES

Forrpont – előadás-sorozat a Valláskutató Intézet szervezésében

Az elmúlt évszázadban az egyházak folyamatosan változó társadalmi környezethez alkalmazkodva töltötték be hivatásukat. A két világháború között az újonnan született román nemzetállamban a helyét kereső magyar közösség szolgálatában álltak, majd öt évtizeden át egy kisebbségellenes, ateista államban kellett megtalálják helyüket. A kommunista rendszer összeomlását követő átmeneti állapot után idővel egy új világrend szilárdult meg, amelyben az erdélyi magyarság is előzmények nélküli, új helyzetbe került. A jelenben, a 21. századi erdélyi magyarok sorsát olyan tényezők alakítják, mint a globalizálódott gazdaság, a nemzetközi migráció, a virtuális nemzetegyesítés, a globális kulturális áramlatok térnyerése, ennek részeként a szekularizáció és a vallási revitalizáció együttes jelenléte. E változások hatására az egyházakat érő társadalmi kihívások is nagymértékben módosultak.

A Forrpont műhely célja egy olyan rendezvény-sorozat szervezése, amelyben egyrészt a társadalmi változások legfontosabb területeit tekintjük át, másrészt ezeknek az egyházakat és vallási életet érintő hatásait kívánjuk körüljárni hat előadás és az ezeket követő műhelybeszélgetések keretében. A hat alkalom során a következő témákról lesz szó: a magyar népesség demográfiai változásai, a kivándorlás és bevándorlás hatásai, társadalomszerkezeti átalakulások, gazdasági folyamatok és oktatás. A felvezető előadásokat a témában jártas szakemberek tartják, akiket arra kér-

tünk, hogy az adott témával kapcsolatban az utóbbi harminc év alatt felgyűlt ismereteket szintetizálják. Az előadásokat műhelybeszélgetések követik, amelyeken e változások egyházi, vallási vonatkozásait elemezzük erre felkért személyekkel.

Az első előadó Horváth István szociológus volt, aki a migrációs folyamatoknak Romániára és az erdélyi magyarokra gyakorolt hatásait járta körül április 18-án *A Romániából kiinduló migrációs rendszer kialakulása és az utóbbi harminc év nemzetközi vándorlási folyamatainak sajátosságai* című előadásában. A kerekasztal meghívottjai pedig Molnár Lehel piarista szerzetes, kolozsvári egyetemi lelkész, Fehér Attila, a Romániai Evangélikus Lutheránus Egyház főtanácsosa, Vitus-Bulbuk István, az Ajtoni Református Egyházközség lelkésze, valamint a kolozsvári Apafi Mihály Református Egyetemi Kollégium igazgatója és Tódor Csaba, a Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet unitárius tan-
székének rendszeres teológiai adjunktusa volt.

(U. K.)

SZERETETSZOLGÁLAT**VIII. kárpátaljai
segélyszállítmány**

A Magyar Unitárius Egyház és a Gondviselés Segélyszervezet újabb segélyszállítmánya 2023. április 13-án érkezett meg Beregszászra. A Kárpátaljai Református Egyház Diakóniai Koordinációs Irodájának átadott szállítmány tartalma egy 18 kW teljesítményű áramfejlesztő, egy raklapnyi konzerv és étolaj, harminc darab érszorító (tourniquet), négyszáz darab viaszgyertya.

A segélyek átadását követően egyházunk és segélyszervezetünk küldöttségét a Kárpátaljai Református Egyház vezetői, Zán Fábián Sándor püspök és Nagy Béla főjegyző tájékoztatták a kárpátaljai magyar nemzeti közösség helyzetéről és a háborús állapotokról. Másnap a Kárpátaljai Református Egyház beregszászi szociális létesítményeit látogattuk meg, köztük a háborús menekülteknek fenntartott egyik szálláshelyet.

Az alkalmi küldöttségünk tagjai Kovács István püspök, Sándor Krisztina főgondnok, Nagy Gizella, a

nemzetközi unitárius univerzalista nőszervezet (International Convocation of Unitarian Universalist Women) vezetőségi tagja, Abonyi György, a Gondviselés Segélyszervezet magyarországi tagozatának elnökségi tagja és Szabó László, a Gondviselés Segélyszervezet elnöke.

Ezúton is köszönetet nyilvánítunk minden támogatónak, akiknek adományaiból megvalósulhatnak a segélyszállítmányozásaink!

A SEGÉLYSZERVEZET
ELNÖKSÉGE

Prevenációs előadás Nyárádszerezében

Heccelés, szekálás, piszkálás, zaklatás. Ezek olyan szavak, kifejezések, amelyekkel többször is találkozunk, s életünk során valamilyen formába meg is tapasztaljuk. Vagy zaklatóként, vagy pedig célszemélyként. De hol a határ? Meddig viccelődés, meddig gyermeki tréfa vagy éppen felnőttnek látszó viselkedés? Erről szólt a március 3-án tartott előadás Nyárádszerezében, több mint kétszáz diák jelenlétében. Miklós Csongor pszichológus és Kánya Imre mentálhigiénés szakember élettörténeteiken keresztül arra világítottak rá, hogy az iskolai zaklatás mindennapos jelenség. A zaklató, aki maga is áldozat (családban vagy egy másik környezetben), felsőbbrendűségét, hatalmát akarja demonstrálni azzal, hogy kiszemel egy vagy több célszemélyt, akit verbálisan vagy fizikailag zaklat. Célszemély pedig bárki lehet, szinte bármelyik személyes tulajdonsága alapján. A szakemberek fi-

gyelemre méltó megvilágításba helyezték az ún. „tanúk” szerepét, azokat, akik nem zaklatnak, nem is célszemélyek, csupán csendes jelenlétükkel „biztosítják” a közönséget.

A Gondviselés Segélyszervezet keretében időről időre prevenációs előadásokra kerül sor. Ennek újabb alkalmá volt az iskolai zaklatás témában tartott előadás, amelynek célja a figyelem felkeltése, valamint a téma körüljárása különböző szempontok megvilágítása által. A diákok érdeklődését igazolták a kérdések és hozzászólások, amelyeket az előadók őszintén, humoros közvetlenséggel igyekeztek megválaszolni.

Amellett, hogy reménykedünk, tennünk is kell azért, hogy gyermekeink, fiataljaink egy jobb, szebb világot építhessenek. Hinnünk kell, hogy együtt – különböző intézmények, szervezetek – egymást támogatva, lerakhatjuk egy emberségesebb jövő alapjait.

KISS ZSUZSÁNNA

IFJÚSÁGI OLDAL

Úrutazásra készül az ifjúsági egyesület!

NAGY NORBERT

• Aki ismer egyesületi fiatalokat, az tudja, hogy az életünk folyamatos utazásból áll. Április azért különleges minden évben, mert az utazós, egyesületi időszámítás ekkor kezdődik el igazán.

Szeretünk úton lenni. Boldogság. A húsvét ünnepe nyert erővel mindig újra és újra elhatározzuk, hogy idén is nyakunkba vesszük a világot. Hogy úgy, mint a mester, mindvégig embertársaink közt szeretnénk lenni. Tanulni és tanítani, megerősödni, társakra lelteni egymásban, az Istenben. Ahogy a nap sugarai egyre melegebben kezdenek simogatni, úgy kívánjuk mi is éltetőerőjét egyre jobban tovább sugározni közösségeinkben, egyesleteinkben. Így volt ez a mostani, 2023-as Mamut körúton is.

Az április 13–16. között megszervezett körúton idén huszonhét fiatal egyesületi vállalkozott arra, hogy szeretetét, játékosságát, kreativitását, vallásosságát hozzáadja a *mamutas* csapathoz, hogy együtt járják be Erdély településeit, és meglátogassanak minden egyesületet. Az előzetes felmérés után idén a három kisbusz 39 településre utazott, ahol nemcsak a helyi egyesületek várták őket, hanem a szomszéd települések is társultak, így összesen 57 település fiataljaival találkozhattak a körutasok. Négy nap alatt összesen 396 fiatallal találkoztunk. Bizony, háromszázkilencvenhat elért és meglátogatott fiatal, közel ezeröttszáz megtett kilométer révén. Az egyesületi tevékenységek fő célja idén is a helyi egyesületek működésének felmérése, majd a fellendülésre való bátorítás volt.

A körútnak mindig többértékes a haszna is. A fiókegyesületek fellendítése mellett fontos esemény ez a *mamutas*oknak is. Összerázódik a csapat, barátságok szövődnek és mélyülnek el. Erre pedig azért van feltehetőbb szükség, hogy az éppen csak elkezdődött egyesületi időszámításban az előttünk álló rendezvényeket egy olyan csapat szervezhesse, akik bíznak egymásban, akik nemcsak az utakon (baj)társak, hanem az életben is.

Különösen fontos ez ebben az esztendőben, amikor az egyesület az úrutazásra készül! Igaz ugyanis a hír, ami az Erdélyt bejáró körúton terjedt el, és hangzott el minden fiókegyesületben, hogy az úrbe készülünk utazni. Örömmel ad okot, hogy mindenkit meghívhatunk. Szeretnénk, ha az unitárius ifjúság együtt indulna el a nagy utazásra, aminek csak bemelegítője volt ez az erdélyi körút. Várunk kicsit és nagyot, tapasztalatot és főleg az egyesületi utazásokba még csak most belépő

fiatalokat, hiszen, amint fentebb is írtam, az úton levés mindig megerősítés. Magunkra és egymásra találás. Éppen ezért fontos, hogy ne csak a bátrak, hanem lehetőleg minden elért fiókegyesület megjelenjen az állomáson, ahonnan a kilövés történik. De hogy mi is ez az előttünk álló, történelmi pillanatnak számító utazás, arról az expedíció főszervezőjét, Ilkei Árpádot kérdeztem. A vezető a következőket válaszolta, amikor megkérdeztem, hogy mégis mire számíthatunk az úrutazáson: „Április 12-én elindult az év egyesületei vetélkedő 2023-as kiadása. A fiókegyesületek idén is havi, véletlenszerű időpontban megjelenő és egész éves feladatokat mérhetik össze kreativitásukat, tudásukat. Idén egy elképzelt galaktikus utazásra hívjuk az egyesületeket, különböző bolygókra utazunk, és mindegyiken felfedezünk új dolgokat a csapatról, a vetélkedőről és az egyesületről. A csapatok május 11-ig, az első havi feladat beküldési határidejéig regisztrálhatnak a <http://azevegyesulete.odfie.hu> weboldalon.”

A Fényévek egyesülete felejthetetlen utazásnak ígérkezik. Ha most fiatal egyesület lennék, biztos nem tétoznék. De mivel már huszonnégyszer is megkerülte a föld a napot, mióta én is lakója vagyok, ezért sokáig töprengtem a jelentkezésen. Végül arra jutottam, hogy bár ijesztőnek tűnik a kaland, nem eshet bántódásom. Ott lesznek a barátaim, akikkel már jól összehajszoltunk az erdélyi körút alatt. És ott lesznek a lángoló tekintetű ifjak, akikkel most találkoztunk először. Ezeket felidézve, már nem félek jelentkezni a küldetésre. Remélem, hogy az egyesületek sem tétlenkednek egy percet sem, és azonnal jelentkeznek az utazásra, mert mindannyiunkat vár az univerzum! Azért pedig, hogy tényleg senki le ne maradjon a kalandról, ígérem, csendben közvetítek majd mindent, hogy képzeletben a kedves olvasóközönség is együtt utazhasson velünk.

Tüzelőanyag apró szemcséje		 bolond százat csi- nál" (köz- mondás)	Ajtót szélesre tár	Holttest	Német helyeslés Kabin falai!		Esővíz talajon, pocsolya	Távolab- bi helyre helyez	Férfinév (nov. 30.) A kaland lényege!			Szalóniki fociklub Panama határai!
2.												
1.	S											I
Alázott- sági érzés												
						Arra hajít (A házba) beszállító						
					Páratlanul becsap! Római 1004				Kokárda része! Hálóban van!			
Fluor, kén Bűntet Halk nép!		3.									Libafejl A farka- sok ... (Petőfi S.)	
		Kerület (röv.)		Idegen Mihály						Diódarab!		
Tárgy tartója			4.							Zala vár- megyei község		
					Vonaton található! Forogni kezd!		Nagy számban					
Azonos időben születtek Névelő		Hossz- mérték Virágzó időszak			Némán rámázó! Páros ingmell!		5/II.		Női ének- hang ... levő (kö- vetkező)			
Italkorty! Musterje- dés során rakódik le			Csúf Kírgiz és jemeni autójelzés					Öntöző- cső Gólya testrésze!				
				5/I.			N				A máso- dik betű Romlott a közepén!	
Sebessége csökken ... ér (az az ára)				Lehetet- len (terv)								
					Népi hangszer Erdővidé- ki város							
					Behúzá a széleire! Lágy hangsor			Európai főváros Ne menj tovább(!)				
		Fácán teste!	CS				S					R
Ez a nap Német író (Karl)	Végtelen kár! Q!		... jár (felsül) Lyukas sál!						Bébi hangzói	1. 1844. március 13-án szüle- tett magyar nyelvész, eszpe- rantista, aki felnőttkorában választotta az unitarizmust. 2. E falu szülötte. 3. Itt halt meg 110 éve, 1913. május 26- án. 4. Eszményképe, a híres tibetológus. 5. Ezeket a nyel- veket tanulmányozta az Orosz Bírodalomban. 6. A kolozsvári egyetem e tanszékén tanított.		
Kerekas jármű elé fogott paripa							Folyadék Orvosnál mondjuk					
6.												

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

Kiadja a Magyar Unitárius Egyház, Kolozsvár

Alapítási év: 1888. Új sorozat (1990-től)

Megbízott szerkesztőbizottság: dr. Andorkó Júlia Eszter fő-
szerkesztő, Koppándi Júlia médiareferens.**Munkatársak:** Asztalos Klára (Nők világa), Ferencz Csaba-
Levente (rejtvény), Nagy Norbert (Ifjúsági oldal), Czire Alpár
(fotó), Szombatfalvi Etelka (Gyermekoldal), Szabó László (Sze-
retetszolgálat).

Tördelés: Virág Péter. Olvasószerkesztő: Dénes Gabriella.

Nyomtatás: Idea Nyomda, Kolozsvár.

Postacím: 400105 Cluj, B-dul 21 Decembrie 1989 nr. 9.

Telefon: (0)264 593 236. E-mail: kozlony@unitarius.org

A lapszám letölthető: kozlony.unitarius.org

Lapterjesztés és adminisztráció: **Gáspár Péter** és **Mezei
Melinda**. A lapok kiszállításával kapcsolatos felvilágosítás:
Verbum Egyesület, tel.: 0264 596 478.A kéziratok szerkesztőségbe érkezésének határideje: a tárgyhoz
előtti hónap **15-e**. Kéziratokat és fényképeket nem őrzünk meg,
és nem küldünk vissza. A lapban közölt írások nem tükrözik
feltétlenül a szerkesztőség nézeteit.

ISSN 1220-8418

Támogatók: Romániai Magyar Demokrata Szövetség és
Communitas Alapítvány; Bethlen Gábor Alap.

Barangoló Isten országában

Kedves Gyerekek!

Szerettek-e barangolni a friss levegőn, a zöld fűben, kavicsos, lejtős és meredek utakon? A Bibliában sok helyen olvashatunk arról, hogy az emberek gyalog tettek meg akár sok-sok mérföldet is. Tény, nem volt autó, roller, bicikli, de még görkorcsolya sem. Volt azonban számár, teve, amelyek hátán utazni lehetett, de ezek az állatok sem voltak mindenki számára elérhetőek. A gyaloglásnak, a hosszú órákon, napokon, akár heteken át tartó monoton mozgásformának van egy próbája, és ez a próba a kitartásé. Egy hosszú gyaloglás, történjen az a sivatagban, sziklás hegyeken, sűrű erdőben, járt vagy járatlan úton, de megpróbál mind fizikailag, mind lelkileg. Szomjúság, izomfájdalom, félelem törhet ránk, még akár társaságban is, de egy-egy kisebb pihenő után tovább kell menni. Kérdezzétek meg szüleiteket, nagyszüleiteket, dédszüleiteket vagy a templomba járó öreg bácsikat és néniket, hogy ők gyalogoltak-e sokat, amikor fiatalok voltak. Egykor én erre a kérdésre sok érdekes választ kaptam, amelyek igazából a válaszadó életének egy-egy történetét is ismertették. Legyetek bátrak, és kérdezzetek, hogy a feleletek által jobban megismerjétek a múltat és a körülöttetek élők élettörténetét is. Fényben fürdő, virágillatos, meghitt májusi perceket kívánok nektek, valamint hosszabb séták felemelő alkalmait!

Ádám és Éva:

Mózes:

Sámson:

Noé:

Jézus születése:

Tékozló fiú:

Feladatok

1. Adottak az alábbi hegyek nevei, amelyeket a nagy zöld táblázatból kell kikeresnetek, bekarikáznatok, majd a második táblázatba íjátok be a hegyek magasságát is. A hegyek magasságát egy földrajzi atlaszszal vagy az internet használatával tudjátok kikeresni. Jó munkát kívánok!

Keresendő hegyek: Ararát, Tábór, Hermón, Sínai, Sion, Kármel, Olajfák, Golgota.

O	L	A	J	F	Á	K	F	N	B
W	A	Q	G	O	L	G	O	T	A
E	R	R	O	E	R	I	I	Ú	K
C	A	Ó	M	G	S	H	Ö	L	D
Í	R	R	E	N	L	I	K	S	L
T	Á	B	Ó	R	Ú	F	B	J	Q
K	T	I	H	E	R	M	Ó	N	É
Ú	D	Á	P	Ö	L	O	L	X	I
S	Í	N	A	I	Ü	B	F	Ö	K

Hegy neve	Magassága (m)
Ararát	
Tábór	
Hermón	
Sínai	
Sion	
Kármel	
Olajfák	
Golgota	

2. Minden egyes bibliai szereplőnek vagy szereplőpárnak van egy darab ő(ke)t jellemző emoji. Az öt darab közül nektek kell kiválasztani azt az egyet, amelyet történetükből a legmegfelelőbbnek tulajdonítotok. Amennyiben még nem ismeritek a történetüket, vágjátok ki ezt a feladatot, tegyétek vallásfüzetetekbe, és amikor megismeritek a történetet, karikázzátok be a megfelelő emoji-t is.

Egy életmű nyomában

• Amióta egyházunk felállította lelkésznevelő intézetét, elhivatott és képzett tanárok egész sora oktatta, nevelte Isten szolgáit e keretek között, hogy választott hivatásuknak minél inkább meg tudjanak felelni. Az alábbiakban egy olyan kötetet ajánlunk a kedves Olvasónak, amely a huszadik század egyik elhivatott lelkészére és lelkésznevelőjére hívja fel a figyelmet.

Unitárius lelkésznevezdékek egész sorát oktatta Kovács István Sándor (1947–2007), a Kolozsváron működő Protestáns Teológiai Intézet unitárius kara gyakorlati teológiai tanszékének egykori tanára. Akik tanítványai voltak, tudják-tapasztalták: szellemisége meghatározó volt. Éppen ezért az Unitárius Lelkészek Országos Szövetsége (ULOSZ) régi adósságának tekintette Kovács Sándor István hagyatékának feldolgozását, válogatott írásainak kötetbe rendezését. 2022-ben ezt az adósságot leróta: megjelent a *Kötetbe szerkesztett írások*, amellyel az életét a hivatásában kiteljesítő lelkésznek és tanárnak állít emléket a szövetség.

Csete Árpád homoródalmási lelkész, a szövetség elnöke hűséges tanítványként kezdeményezte e kötet megjelenését, amely nem jöhetett volna létre az anyaggyűjtésben és a szöveggondozásban segédkező Józsa István Lajos tordai lelkész, Kriza János püspöki helynök, Sebeni-Szabó Róbert műszaki szerkesztő munkája nélkül. Az egybegyűjtött anyagot Molnár Lehel levéltáros gondozta, a kolozsvári Idea nyomta, és a Magyar Unitárius Egyház az ULOSZ-szal karöltve adta ki. A nagy és sokrétű munkát pedig, amely a kötet megjelenésében csúcsonyult ki, a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt. támogatta.

Az igencsak tekintélyes kötet több mint félezer oldalas, borítóján, amelyet Sebeni-Szabó Róbert tervezett, a homoródújfalvi unitárius templom látható: Kovács István Sándor itt, ebben a gyülekezetben töltötte lelkési szolgálatának utolsó szakaszát, hogy a teológiai intézet tanáráként oktasson, lelkesítsen, neveljen.

Az ULOSZ meggyőződése, hogy ez az értékes írott életmű, amelyet e kötetrel tár az olvasók elé, tartalmaz olvasmányt jelent szakmabelieknek és laikusoknak egyaránt. A kötethez ajánló sorokat egyházunk püspöke, Kovács István fogalmazott, előszavát Józsa István Lajos lelkész jegyzi. E két felvezető után következik Kovács István Sándor tollából egy összegző jelentés, amelyből képet alkothat magának az Olvasó

arról, hogy ki is lehetett az a lelkész, akinek kötetbe összegyűjtött munkáit kezébe vette. Eláruljuk: az Olvasó arra a következtetésre fog jutni, hogy a szorgalom, a hivatás iránti elkötelezettség, a szerénység jellemzi ezt a lelkész-tanárt.

A kötetben lapozva először tanulmányokat, majd vitairatokat, interjúkat, tudósításokat, aztán könyvismertetőket találunk. A tudós Kovács István Sándor munkássága után a lelkéssel ismerkedhetünk meg. Az alkalmi és ünnepi beszédek, prédikációk végigvezetnek az unitárius egyházi éven, majd a rádiós istentiszteletek, elmélkedések a mindenkit elérni vágyó, gondolkodásra készíteni akaró lelkész képét rajzolják elénk.

A lelkész-tanár nekrológjai és a családi és szakmai életutat elénk táró fényképek zárják a kötetet.

(U. K.)

Balázsi Dénes ny. tanár (Recsenyéd), **Bardocz Andrea** újságíró (Barót), **Gálfalvi Gábor** ny. iskolaigazgató (Alsóboldogfalva), **Kiss Zsuzsánna** lelkész (Ikland-Nagyernye), **Molnár Lehel** levéltáros (Kolozsvár), **Péterfi Zita Ágnes** lelkész (Sepsiszentgyörgy), **Székely Miklós** ny. lelkész (Kövend), **Szén Sándor** ny. lelkész (Betfalva), **Szentgyörgyi Sándor** lelkész (Dicsőszentmárton), **Szombatfalvi Csongor** lelkész (Désfalva), **Vida Rozália** lelkész (Alsóboldogfalva)